

Ana Cabello Copete

Una triangulació de perspectives de mestres d'infantil, expertes i famílies sobre el procés d'aprenentatge de la lectura amb infants sords de 5-6 anys

TREBALL FINAL DE GRAU

Universitat de Barcelona

Facultat d'Educació

Grau: Mestre d'Educació Infantil

Tutora: Ann E. Wilson Daily

Curs 2023-2024

Barcelona, 6 de juny de 2024

Modalitat A

Àmbit Tematic: *Atenció a la diversitat*

Agraïments:

A l'Annie Wilson, la meva tutora, per la seva constància i ajuda durant tot el procés d'elaboració d'aquest treball, assessorant-me i guiant-me en la recerca d'informació i redacció. Per valorar el meu treball de manera crítica i objectiva, cosa que m'ha permès obtenir un millor resultat final.

Així mateix, aquest projecte no hagués estat possible sense la participació de les mestres, les expertes i els familiars entrevistats.

A la meva mare, per ajudar-me sempre en tot, per tots els aspectes importants que ha aportat a aquest treball i sobretot per guiar-me i ser sempre al meu costat.

Finalment, a la meva parella per acompanyar-me en aquesta aventura, ajudar-me i sobretot per ser sempre al meu costat.

Resum

En el present estudi, s'analitzen les percepcions del procés d'aprenentatge de la lectura amb infants sords de 5-6 anys realitzant una triangulació de perspectives de mestres d'infantil ($n=2$), logopedes ($n=2$) i famílies amb infants sords que han cursat infantil fa poc ($n=2$), concretament una mare i un pare, per tal de conèixer segons les seves perspectives el procediment, les dificultats i els recursos necessaris perquè els infants sords aprenguin a llegir. Les dades s'han obtingut a partir d'entrevistes semiestructurades que es van realitzar de manera presencial. Els resultats mostren que els participants perceben que els infants sords poden aprendre a llegir mitjançant els mateixos procediments que els infants oients, però destaquen la necessitat de molt més esforç, més temps, diferents mesures universals, addicionals i intensives i a més a més, recursos visuals o tecnològics per arribar al mateix lloc. No obstant això, els participants estan d'acord en el fet que és important destacar que tot i que tarden una mica més, acaben llegint.

Paraules clau: infants sords, lectura, dificultats, inclusió i perspectives.

Resumen

En el presente estudio, se analizan las percepciones del proceso de aprendizaje de la lectura con niños sordos de 5-6 años realizando una triangulación de perspectivas de maestras de infantil ($n=2$), logopedas ($n=2$) y familias con niños sordos que han cursado infantil hace poco ($n=2$), concretamente una madre y un padre, para conocer según sus perspectivas el procedimiento, las dificultades y los recursos necesarios para que los niños sordos aprendan a leer. Los datos se han obtenido a partir de entrevistas semiestructuradas que se realizaron de manera presencial. Los resultados muestran que los participantes perciben que los niños sordos pueden aprender a leer mediante los mismos procedimientos que los niños oyentes, pero destacan la necesidad de mucho más esfuerzo, más tiempo, diferentes medidas universales, adicionales e intensivas y además, recursos visuales o tecnológicos para llegar al mismo lugar. Sin embargo, los participantes están de acuerdo en el hecho que es importante destacar que a pesar de que tardan algo más, acaban leyendo.

Palabras clave: niños sordos, lectura, dificultades, inclusión y perspectivas.

Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)

Mitjançant aquest estudi es vol aconseguir apropar-se a les perspectives de mestres d'educació infantil, experts i famílies en relació amb el procés d'aprenentatge de la lectura amb infants sords de 5-6 anys. Aquest tema està directament relacionat amb alguns dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, aprovats per l'Organització de les Nacions Unides com a part de la seva Agenda 2030 sobre el Desenvolupament Sostenible (ONU, 2023).

En primer lloc, pel que fa a l'**ODS 4** el seu objectiu és garantir una educació de qualitat que sigui inclusiva, equitativa i que promogui oportunitats d'aprenentatge al llarg de tota la vida. És important remarcar que la lectura és un procés que es comença a aprendre a educació infantil i que serà fonamental per continuar amb l'aprenentatge posterior. Per tal que els infants sords puguin aprendre a llegir amb la mateixa igualtat d'oportunitats que la resta d'alumnes amb les adaptacions i els recursos que siguin necessaris per aconseguir-ho, en aquest treball es parlarà sobre el recull de perspectives de mestres d'infantil, experts/es i familiars relacionades amb aquest procés.

En segon lloc, pel que fa a l'**ODS 10** vol aconseguir reduir les diferents desigualtats per raons d'ingressos, sexe, edat, discapacitat, orientació sexual, raça, classe, ètnia, religió, així com la desigualtat d'oportunitats. És per això que a través de les entrevistes de mestres d'infantil, experts/es i famílies s'estudiaran les perspectives referents a les realitats dels infants sords a l'aula a causa de la seva discapacitat a l'hora d'aprendre a llegir, ja que no ho poden fer com els seus companys i necessiten una sèrie d'adaptacions i recursos per tal d'aconseguir-ho.

Índex

Introducció.....	1
Metodologia.....	7
Mostra.....	7
Recollida de dades.....	9
Instrument (s) de recollida de dades.....	10
Procediment d'anàlisi de dades.....	15
Resultats.....	15
Discussió.....	24
Conclusions	28
Referències bibliogràfiques.....	30
Annexos.....	34
Annex A: Full de consentiment informat.....	35
Annex B: Presentació de l'entrevista.....	37
Annex C: Transcripció entrevistes.....	37
Annex D: Esquema de la informació recollida de les entrevistes realitzades....	60
Annex E: Mapa conceptual de les categories i subcategories de les entrevistes.	61

Introducció

Sordesa

Segons els autors Berdejo i Caballero (2018) la discapacitat auditiva és el dèficit funcional que succeeix quan una persona perd la capacitat auditiva en menor o major grau. Aquests mateixos autors argumenten que pot presentar-se de forma unilateral, quan afecta una oïda, o bilateral, quan afecta les dues.

Conèixer les diferents causes que poden provocar una sordesa ajuda a comprendre els aspectes diferencials de cada persona sorda i a detectar i prevenir altres problemes afegits al dèficit auditiu. La sordesa es pot classificar segons el seu origen (hereditària o adquirida), segons la zona on es localitza la lesió (conductiva o de transmissió, neurosensorial o de percepció i sordesa mixta) i segons el grau de pèrdua auditiva. Aquest que es mesura en decibels i podem classificar-la en: lleugera (20-40 dB), mitjana (41-70 dB), severa (71-90 dB), profunda (91-120 dB) i la cofosi que és la pèrdua total d'audició (+120 dB). Cal ressaltar que el grau de perduda auditiva té una important repercussió en l'aprenentatge del llenguatge i el desenvolupament cognitiu i social de l'infant. (Fernández i Pertusa, 2004, p.33-34).

Els avenços tecnològics han permès disposar d'audiòfons digitals i d'implants coclears, unes eines que permeten l'accés a la informació auditiva, pel fet que ofereixen capacitats de percepció de la parla per poder accedir al llenguatge parlat (Lederberg et al., 2019). Tot i això, els infants sords han de realitzar un treball intens d'habilitació auditiva, ja que les pròtesis no restauren una audició normal. Concretament, compensen la manca d'intensitat, però no la qualitat a l'hora d'entendre la parla (Serveis educatius CREDA Jordi Perelló, 2012).

Els infants amb deficiència auditiva, ja sigui lleugera, mitjana, severa, profunda o cofosi, són alumnes amb necessitats educatives especials (Lleonart, 2019). Per tal d'oferir-los una educació de qualitat s'ha de tenir en compte l'educació inclusiva i propiciar l'accés als aprenentatges escolars en igualtat de condicions que a la resta d'alumnes de l'aula. Segons la UNESCO (2008) s'entén per educació inclusiva el procés d'oferir una proposta educativa de qualitat a tot l'alumnat identificant i eliminant totes les barreres que

impedeixen als infants accedir a l'educació. A la vegada, també contempla respondre a les necessitats de cada infant.

Quan tenim un infant amb una necessitat a l'aula és imprescindible tenir en compte el Disseny Universal d'Aprenentatge (DUA). Aquest és un model pràctic-educatiu que combina una mirada i un enfocament inclusiu de l'ensenyament amb propostes per a la seva aplicació en la pràctica. La mirada DUA ens permet posar el focus en les expectatives d'èxit per a tot l'alumnat, dissenyant trajectòries personals d'aprenentatge. Per fer-ho, el Decret 21/2023 ens diu que és indispensable detectar les barreres i reduir-les mitjançant 3 tipus de mesures: “universals, addicionals i intensives” (p. 10).

Lectura

Alguns estudis (Poe et al., 2004 i Lederberg et al., 2014) han argumentat que la lectura és la base de tots els aprenentatges. A més, els mateixos autors afirmen que la lectura resulta crucial per poder continuar adquirint coneixements i per tenir èxit en la vida adulta. Segons Rueda (1995) llegir és una activitat complexa en la qual intervenen un conjunt de processos cognitius que condueixen al lector a atribuir significat al text. Aquests són els següents: el reconeixement de la paraula escrita, la comprensió del text i la consciència metalingüística (Rueda, 1995, p. 332 citat per Fernández-Viader i Pertusa, 2004).

Vigotsky i Montessori coincideixen en la importància de l'aprenentatge de la lectura en l'educació infantil (Ramos, 2022). Des de la neurociència i neurobiologia s'aposta per l'aprenentatge de la lectura en aquestes edats, ja que és una etapa clau del desenvolupament humà (Ramos, 2022). Així mateix, l'inici de la lectura apareix en els articles legislatius i continguts curriculars i escolars, concretament al Decret 21/2023, al segon cicle d'Educació Infantil. Aquesta es planteja des de les premisses d'iniciar-se en aquest procediment que després continuarà en el primer cicle d'Educació Primària (Romero i Romero, 2020).

El Decret 21/2023 proposa unes bases, uns continguts i uns contextos sobre com treballar amb l'alumnat la lectura en l'etapa d'educació infantil. Tal com indica en l'eix 2 “Un infant que es comunica amb diferents llenguatges” (p. 23), en els primers anys de vida l'infant s'inicia i progressa en la capacitat de comunicar-se i expressar-se sempre que el seu entorn

li ofereixi les eines per explorar els diferents llenguatges amb els quals es pot comunicar. Dins d'aquest eix, trobem la competència específica 2 “Expressar-se de manera entenedora, personal i creativa mitjançant diferents llenguatges, explorant-ne les possibilitats i gaudint-ne, per respondre a diferents contextos comunicatius” (p. 26) que explica que en el segon cicle d'educació infantil s'inicia un acostament a la lectura com a forma de “comunicació, coneixement i gaudi”, sempre respectant l'evolució dels diferents ritmes d'aprenentatge de cada infant. Dins d'aquesta competència també s'inclouen diversos sabers que fan referència a l'aprenentatge de la lectura en aquesta etapa. D'una banda, al mateix currículum s'esmenta que els infants “utilitzen diferents estratègies per aproximar-se a la lectura, com per exemple la formulació d'hipòtesis, la identificació de paraules i lletres significatives que utilitzen diàriament”(p. 27), així com “l'ús de les il·lustracions i altres imatges que acompanyen els textos” (p. 28). D'altra banda, al mateix currículum s'explica que els infants treballen la “discriminació auditiva i l'adquisició progressiva de consciència fonològica “mitjançant diverses propostes significatives i contextos de joc” (p. 28). Finalment, es destaca la importància que els nens i nenes tinguin “models lectors de referència” (p. 28) per tal d'aprendre a llegir (p. 28).

Pel que fa a l'aprenentatge de la lectura, els infants en aquestes edats poden aprendre a llegir mitjançant 3 tipus d'orientacions metodològiques en l'ensenyament-aprenentatge del llenguatge escrit. (Ferreri, 2015). D'una banda, trobem el model ascendent o *bottom up* (Gough, 1972; Samuels i LaBerge, 1974, p. 2 citats per Ferreri, 2015) que és aquell que comença per les lletres i els conjunts d'aquestes i va augmentant fins que el lector aconsegueix entendre les unitats més àmplies, les paraules i finalment el text complet. D'altra banda, trobem el model descendent o *top down* (Goodman, 1971 i Smith, 1983, p. 3 citats per Ferreri, 2015), en el qual el processament en la lectura es produeix en sentit descendent, des de les unitats globals (text) fins a les més petites (lletres). D'acord amb aquest model, aprendre a llegir implicaria l'aprenentatge i l'ús dels coneixements sintàctics i semàntics previs per a anticipar el text i el seu significat. Finalment, trobem el tercer model, l'interactiu, que és el que integra els dos models anteriors combina el model ascendent perquè necessita saber descodificar, i el descendent, perquè per a llegir també es requereix objectius, coneixements i experiències prèvies (Ferreri, 2015).

Lectura amb infants sords

Pels infants sords, aprendre a llegir és un procediment molt més complicat que per les persones oients, ja que la pèrdua auditiva provoca que les habilitats lingüístiques siguin menors en tots els nivells i això interromp el procés d'aprenentatge de la lectura, tant en el nivell de descodificació com en el de comprensió del llenguatge (Lederberg et al., 2014).

Els estudis (Asensio, 1989; Rodríguez i col., en premsa, citats per Domínguez, 2003) que han analitzat els processos de lectura de les persones sordes assenyalen que el problema es troba tant en el reconeixement de paraules com en la comprensió del text. Aquests treballs indiquen que aquestes dificultats es produeixen a causa d'un mal ús o ús deficitari de les regles de transformació grafema-fonema i processos metalingüístics, que poden ser deguts a problemes en la representació fonològica. A més, també es poden produir per l'escàs vocabulari i el poc domini de les estructures sintàctiques que tenen la majoria dels alumnes sords (Domínguez, 2003). De la mateixa manera, els estudis mostren els problemes que tenen per a establir relacions entre la informació nova que apareix en el text i la que es troba emmagatzemada en la seva ment (Messés i Ramspott, 1996; Silvestre i Valero, 1995, p.203 citats per Domínguez, 2003).

Per tal de conèixer quin és el procediment que segueixen els infants sords a l'hora d'aprendre a llegir, és molt important saber quin és el paper dels mestres d'educació infantil, dels experts i de les famílies, ja que són els responsables que interfereixen en aquest procés i ajuden als infants a aconseguir-ho (Fernández-Viader i Pertusa, 2004).

Pel que fa als mestres d'infantil, d'una banda, és imprescindible que coneguin les fases de desenvolupament evolutiu de la lectura i el nivell que presenten els infants amb relació a aquest aprenentatge (Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme, 2013). D'altra banda, han d'oferir les condicions apropiades i l'ajut necessari segons les necessitats de cada nen/a. És molt important que el docent aconseguixi crear un clima de confiança per tal que l'alumne se senti segur. A més, ha de formular reptes assequibles que l'infant pugui complir per tal que actuï com a estímuls per avançar i els ajudin a explorar totes les seves potencialitats (Fons, 1999). Tot i això, cal recalcar que diferents estudis (Paul, 2003, 2009; Trezek, et al., 2010 citats per Wang et al., 2020) argumenten que els programes de

formació docent no preparen adequadament als mestres per ensenyar a llegir a persones sordes.

Respecte a les famílies, és essencial que treballin col·laborativament amb l'escola i els experts per tal que l'aprenentatge dels infants sigui significatiu (Almirall, 2005). A la vegada, tenen un paper determinant en la influència educativa dels infants sords, ja que són el factor que determina el mètode de comunicació que desenvoluparan els infants, és a dir, si es comunicaran mitjançant la llengua oral o amb la llengua de signes (Almirall, 2005). Finalment, els experts també són una peça molt important en aquest procés. La seva funció és donar una resposta educativa davant de les dificultats de comunicació, de parla o de llenguatge que interfereixen en el procés d'aprendre a llegir. Cal destacar que en funció del grau de pèrdua auditiva i les necessitats educatives de cada nen/a intervindran uns professionals o uns altres (XTEC, s.d).

Recursos per a la intervenció recomanats a Catalunya

Per tal d'ajudar un infant sord a aprendre a llegir, és imprescindible saber quines són les seves necessitats educatives, detectar les barreres que impedeixen el seu aprenentatge i reduir-les mitjançant les diferents mesures (Llombard, 2006). Les mesures que s'haurien d'utilitzar a l'hora d'ensenyar als infants sords a llegir segons la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya-XTEC (s.d) són les següents: D'una banda, les mesures universals que s'han de tenir en compte són: la ubicació a l'aula, és a dir, situar-lo en una posició a prop del mestre per tal que tingui més accés visual i pugui percebre la seva veu amb més facilitat (Llombard, 2006). A la vegada, el mateix autor, diu que és molt important que no hi hagi molt soroll a la classe, ja que els hi costa distingir els sons. Així mateix, és imprescindible que el docent parli de manera clara, amb bona dicció, que utilitzi paraules simples i sobretot que mantingui el contacte visual amb l'infant. Finalment, també és important que el docent s'asseguri que l'alumne ha entès la informació i si no és així, cal que busqui una alternativa per explicar-li d'una altra manera (Llombard, 2006).

D'altra banda, pel que fa a les mesures addicionals que poden necessitar els infants sords durant l'aprenentatge de la lectura són dos: un Mestre d'Educació Especial o els Sistemes Augmentatius i Alternatius de Comunicació (SAAC). Aquests són els diferents recursos

dirigits a facilitar la comprensió i l'expressió del llenguatge de les persones que tenen dificultats quan l'utilitzen. Així mateix, els SAAC contribueixen al desenvolupament de la competència comunicativa i lingüística i a l'accés a la llengua escrita i l'aprenentatge mitjançant l'ús de suports gestuals o signats que possibiliten disposar d'informació visual i contribueixen a la generació d'imatges mentals (Beukelman i Mirenda, 2013; Bonvillian et al., 2020; Dunst et al., 2011; Marín i Espada, 2019; Ronski et al., 2015, p.7 citats per Jarque, 2021). Alhora, es distingeixen dos tipus de Sistemes Augmentatius i Alternatius de Comunicació: d'una banda, trobem els recursos que possibiliten l'accés visual o cinestèsic a la forma de les paraules, ja sigui en relació amb la seva estructura fonètica-fonologia o morfològica, o amb la seva escriptura. Aquests són els següents: els visualitzadors fonètics, la paraula complementada, la dactilologia i els fonemes dactilològics (Alawad i Musyoka, 2018; Herrera et al., 2007; Leybaert et al., 2016; Smith i Wang, 2010; Stone et al., 2015, p.7 citats per Jarque, 2021).

D'altra banda, es troben els suports orientats a facilitar l'adquisició i l'accés semàntic o la comprensió i producció de l'estructura sintàctica i textual de les paraules. Aquests són els següents: comunicació bimodal, comunicació simultània, llengua oral amb suport signat, parla signada, parla signada exacta, signes manuals, signat de paraules clau o sistema de signes simplificat (Bonvillian et al., 2020; Sánchez-Amat, 2015; Vega i Gràcia, 2014, p.7 citats per Jarque, 2021). Finalment, les mesures intensives que poden requerir els infants sords a l'hora d'aprendre a llegir al context educatiu de Catalunya són les següents: CREDA (Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius), SIAL (Suports Intensius a l'Audició i Llenguatge), MALL (Mestra d'Audició i Llenguatge), ILSC (Servei d'interpret en llengua de signes) i logopèdia (Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya-XTEC, s.d).

Objectius del treball

- Analitzar la perspectiva del procés de la lectura d'infants sords de 5-6 anys mitjançant entrevistes a mestres d'infantil d'una escola pública.
- Analitzar la perspectiva del procés de la lectura d'infants sords de 5-6 anys mitjançant una entrevista a expertes.

- Analitzar la perspectiva del procés de la lectura d'infants sords de 5-6 anys mitjançant una entrevista a famílies.
- Determinar les perspectives sobre les dificultats que presenten els infants sords de 5-6 anys a l'hora d'aprendre a llegir segons dues mestres d'una escola pública.
- Determinar les perspectives sobre les dificultats que presenten els infants sords de 5-6 anys a l'hora d'aprendre a llegir segons les expertes.
- Determinar les perspectives sobre les dificultats que presenten els infants sords de 5-6 anys a l'hora d'aprendre a llegir segons les famílies.
- Realitzar una triangulació entre les perspectives de mestres d'infantil d'una escola pública, d'expertes, de famílies i dels estudis empírics per veure les diferències i semblances del procés de la lectura d'infants sords amb 5-6 anys.

Metodologia

Mostra

El tipus de mostreig que es realitza en aquest estudi és de conveniència, ja que la selecció dels participants s'ha triat d'acord amb els objectius de l'estudi i la facilitat d'accés (Rodríguez-Gómez, 2017). Per dur a terme l'anàlisi es procedirà a fer sis entrevistes. L'escola seleccionada és un centre públic ubicat a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, compromès amb la inclusió d'alumnes amb necessitats educatives especials. Des del curs 2006-07 són escola de concentració d'alumnes amb dèficit auditiu, per tant, disposen d'uns professionals que ofereixen resposta i acompanyen l'escolarització dels alumnes amb discapacitat auditiva que requereixen una especialització professional. En aquest centre es realitzaran l'entrevista a la Mestra SIAL (Suport Intensiu d'Audició i Llenguatge), a una mestra d'infantil, a una de les dues logopedes i a una de les famílies.

Pel que fa a les expertes, les entrevistes es realitzaran, a dues logopedes d'un CREDA que treballen també a escoles. Totes dues poden oferir una visió molt interessant sobre el procediment que segueixen els infants sords per aprendre a llegir.

Amb relació a les famílies, s'ha tingut accés per fer entrevistes a dos familiars. El familiar E és el pare d'una nena amb una pèrdua auditiva profunda a l'oïda dreta i una pèrdua

auditiva severa a l'oïda esquerra. La familiar F és la mare d'un infant amb una sordesa severa.

Tot i això, cal recalcar que no existeix relació entre totes les persones entrevistades, dues de les entrevistades no tenen relació amb les altres quatre que treballen al mateix centre. Així mateix, tenen en comú que tots ells/es tenen contacte directe amb infants sords de 5-6 anys que estan aprenent a llegir.

Taula 1: Dades sociodemogràfiques dels mestres i experts entrevistats

Codi participant	Formació	Anys d'experiència	Edat dels infants amb els quals treballa
A	Mestra Sial	17	3-12
B	Mestra d'infantil	17-18	3-6
C	Experta-Logopeda	15-16	0-12
D	Experta-Logopeda	35	6-12

Pel que fa a la mestra A, té la carrera d'Educació Primària i el Cicle Formatiu de llengua de signes i guia de persones sord-cegues. Va treballar un any al CREDA i després com a mestra d'educació especial. Pel que fa a les experiències, mentre estudiava, va fer reforç a un nen sord. Posteriorment, va treballar 3 anys en una escola d'infants sords. Ara fa 7 anys que està treballant en un centre de reagrupament de nens sords com a mestra SIAL.

Amb referència a la mestra B, va fer la carrera d'Educació Infantil i després va treballar dos anys en una escola concerta. Aprovades les oposicions, va treballar a una escola en durant sis anys. Actualment, treballa en un centre de reagrupament de nens sords. La seva experiència va començar quan va arribar a l'escola actual. Durant els anys que ha estat treballant com a tutora ha tingut a l'aula diversos infants sords amb diferents diagnòstics.

Respecte a l'experta C, quan va començar la carrera d'Educació Infantil treballava com a vetlladora paral·lelament amb infants amb necessitats educatives especials. Posteriorment, va estudiar dos màsters i un postgrau i va començar a treballar al CREDA com a logopeda

i itinerant. La seva especialitat són els nadons, tot i que pot treballar amb nens/es de 0 fins als 21 anys. Va començar a treballar amb els infants sords al CREDA, és a dir, fa 7 anys.

Amb relació a l'experta D, té la carrera d'Educació Infantil i Primària. Fent substitucions es va trobar molts nens amb dificultats i va decidir cursar la llicenciatura de Pedagogia, concretament, l'especialitat de Pedagogia Terapèutica. Després, va aprovar les oposicions i va fer el màster d'audició i llenguatge. Seguidament, va fer de SIAL en una escola. Actualment, té una plaça de logopeda al CREDA. La seva experiència amb infants sords va començar després d'aprovar les seves oposicions, ja que va anar a una escola en la qual hi havia una nena sorda. Aquí va familiaritzar-se, no només amb la sordesa, sinó amb tot el tema de les pròtesis. Un altre cas important que va tenir va ser un nen amb sordesa pregona que no parlava. Va ser aquí quan va començar a formar-se per aprendre llengua de signes. Ara com a logopeda treballa amb infants sords cada dia a diferents escoles.

Taula 2: Dades sociodemogràfiques de les famílies entrevistades

Codi	Diagnòstic	Procés d'aprenentatge	Amb quants anys va aprendre a llegir?	Reforç de lectura a casa?	Has portat al teu fill/a a un servei educatiu específic fora de l'escola?
E	A l'oïda dreta té una pèrdua profunda i a l'esquerra una pèrdua severa. Porta audiòfons.	La seva evolució es pot considerar dins de la normalitat i molt satisfactòria.	5-6	Sí, molt	Ai CREDA
F	Té una sordesa d'un 30%. Porta audiòfons.	Presenta un retard maduratiu a nivell global, per això va més lent que els altres.	7	Sí, molt	No, fora de l'escola tot ha sigut lúdic

Recollida de dades

La recollida de dades d'aquest estudi es portarà a terme mitjançant entrevistes semiestructurades, és a dir, es partirà d'un guió que predeterminarà la informació necessària mitjançant preguntes obertes. (Rodríguez-Gómez, 2017). A més, són de caràcter qualitatiu, ja que tenen l'objectiu de recollir dades per fer-ne una anàlisi. (Roigé et al., 1999). Aquestes van dirigides a persones de l'entorn dels infants sords: a dos

mestres d'infantil, dos familiars i dues expertes, pel fet que són les persones implicades en el procediment d'aprendre a llegir.

Segons la implicació de l'entrevistador el tipus d'entrevistes que es realitzaran seran dirigides, ja que es basaran en un guió previ molt precís que les conduirà. Pel que fa al tipus d'entrevistes segons la forma i els objectius de la recerca s'utilitzarà l'entrevista temàtica, pel fet que els informats són seleccionats pels seus coneixements professionals (mestres i experts) o per les seves característiques personals específiques (famílies) (Roigé et al., 1999).

Les entrevistes es van realitzar durant el mes d'abril de 2024. Es faran de manera presencial i a diferents espais. La durada de cada una d'elles serà entre 20 i 30 minuts. Cal ressaltar que es van gravar totes les entrevistes per tal de poder transcriure-les després i destacar el més important i rellevant d'aquest estudi.

Intrument(s) de recollida de dades

Les entrevistes es van iniciar amb una presentació (Vegeu Annex B). Així mateix, les preguntes de les entrevistes estan basades en estudis empírics.

Taula 3: Preguntes sociodemogràfiques dels participants de les entrevistes

PREGUNTA	JUSTIFICACIÓ DE LA PREGUNTA	DESTINATARI
Podries explicar-me quin ha sigut el teu recorregut professional?	Descripció de la mostra	<i>A,B,C,D</i>
Podries dir-me quants anys d'experiència laboral tens?	Descripció de la mostra	<i>A,B,C,D</i>
Podries explicar-me quines han estat les teves experiències amb infants sords?	Descripció de la mostra	<i>A,B,C,D</i>
Podries dir-me quina edat tenen els infants amb els quals treballes normalment?	Descripció de la mostra	<i>A,B,C,D</i>
Podries parlar-me del teu fill/a i del seu procés d'aprenentatge?	Descripció de la mostra	<i>E,F</i>

Podries explicar-me amb quants anys va aprendre el teu fill/a a llegir?	Descripció de la mostra	<i>E,F</i>
Podries explicar-me si vosaltres com a pares/mares li fèieu algun tipus de reforç a casa per ajudar-lo/la a adquirir l'aprenentatge de la lectura?	Descripció de la mostra	<i>E,F</i>
Podries explicar-me si has portat al teu fill/a a un servei educatiu específic fora de l'escola per tal de reforçar el seu aprenentatge?	Descripció de la mostra	<i>E,F</i>

Taula 4: Preguntes sobre la lectura amb infants sords als participants de les entrevistes

PREGUNTA	JUSTIFICACIÓ DE LA PREGUNTA	DESTINATARI
He llegit que la consciència fonològica és entendre com el llenguatge oral es pot dividir en unitats més petites i com aquestes es poden treballar, és a dir, saber identificar els sons, comptar síl·labes, identificar els sons individuals d'una paraula...	<p>Dominar la consciència fonològica es considera determinant per a l'adquisició de la lectura i l'escriptura (Fernández-Viader i Pertusa, 2004). És necessària per entendre com es representen les paraules de la nostra llengua per escrit. Quan els infants aprenen a llegir, cal que adquireixin dos tipus d'habilitats: identificar les paraules impreses i comprendre el material escrit (Garriga, 2002-2003).</p> <p>Els infants que tenen consciència fonològica es mouen amb molta més facilitat en l'aprenentatge de la lectura i, a l'inrevés, els infants que no tenen consciència fonològica, presenten un alt risc de fracàs (Garriga, 2002-2003).</p>	<i>A, B, C, D,</i>
Creus que és important fer aquest treball previ abans d'aprendre a llegir? Per què?		
Podries explicar-me si treballes la consciència fonològica amb els infants sords?	Les persones sordes no poden accedir a la consciència fonològica a partir de la via auditiva com fan els oients, per tant, ho fan a través d'altres estratègies visuals per aconseguir el reconeixement de les paraules i accedir al lèxic (Fernández-Viader i Pertusa, 2004).	<i>A, B, C, D,</i>
Si la treballes, podries dir-me quins recursos o estratègies utilitzes?	Així mateix, existeixen uns recursos que possibiliten l'accés visual a la forma de les paraules, ja sigui en relació amb la seva estructura fonètica-fonològica o morfològica, o amb la seva escriptura. Aquests s'anomenen	

	<p>visualitzadors fonètics i són els següents: la paraula complementada, la dactilologia i els fonemes dactilològics (Alawad i Musyoka 2018; Herrera et al., 2007; Leybaert et al., 2016; Smith i Wang, 2010; Stone et al., 2015 citats per Jarque, 2021).</p>	
<p>En la teva opinió, els infants sords que han après a llegir mitjançant la consciència fonològica, tindran la mateixa comprensió lectora que un infant oient?</p>	<p>Quan parlem de lectura ens referim a la descodificació del text i a la comprensió d'aquest. (Fernández-Viader i Pertusa, 2004) Els estudis que analitzen aquests processos (Paul, 1987; Asensio, 1989 citats per Fernández-Viader i Pertusa, 2004) afirmen que els alumnes sords obtenen resultats inferiors dels alumnes oients a conseqüència de l'escàs domini de vocabulari i de la sintaxi, així com les dificultats per aconseguir les habilitats metalingüístiques, especialment les vinculades a la segmentació de la paraula.</p>	<p>A, B, C, D</p>
<p>Creus que els infants sords poden aprendre a llegir amb els mateixos procediments que els infants oients?</p>	<p>Els infants sords utilitzen processos similars per aprendre a llegir dels que utilitzen els infants oients, posant èmfasi a augmentar el coneixement sobre les característiques fonològiques, semàntiques i sintàctiques del llenguatge parlat (Paul i Lee, 2010; Wang, Trezek, Luckner i Paul, 2008 citats per Lederber et al., 2019).</p> <p>Així mateix, les intervencions que s'utilitzen per ajudar als infants sords a aprendre a llegir són diferents de les dels infants oients (Hoffmeister i Caldell-Harris, 2014; Petitto et al., 2016 citats per Lederber et al., 2019).</p> <p>Finalment, existeix una tercera possibilitat; ambdues hipòtesis poden ser certes, depenent de l'adquisició del llenguatge parlat i del llenguatge de signes (Lederber et al., 2013 i Miller, 2002 citats per Lederber et al., 2019).</p>	<p>A, B, C, D</p>
<p>He llegit en un llibre que abans d'ensenyar a llegir als infants sords cal fer un treball previ.</p>	<p>D'una banda, s'ha demostrat que el desenvolupament de la consciència fonològica és fonamental per al desenvolupament de l'habilitat lectora (Webb et al., 2015 citat per Marín i Espada, 2019).</p>	<p>A, B, C, D</p>
<p>En cas afirmatiu, si fas aquest treball previ, m'ho pots exemplificar?</p>	<p>D'altra banda, un elevat percentatge d'alumnes amb discapacitat auditiva mostra un vocabulari deficient a causa d'una escassa exposició a la llengua oral i a l'escassetat d'interaccions</p>	

	verbals amb l'entorn. Per tant, cal treballar prèviament el vocabulari, ja que l'amplitud d'aquest és un requisit imprescindible per a la comprensió lectora. (Fernández-Viader i Pertusa, 2004). El vocabulari proporciona la base per a l'adquisició del coneixement fonològic a infantil, i aquest coneixement fonològic després serà la base per a l'adquisició de la lectura (Poe et al., 2004).	
Trobes molta diversitat entre l'alumnat sord amb els que has treballat en la seva forma de comunicar-se? Com per exemple, en l'ús de gestos i/o llenguatge oral?	Els infants sords difereixen en la modalitat del llenguatge en funció de l'entrada d'aquest i de les seves habilitats de percepcions de la parla (Lederberg et al., 2013 citats per Lederberg et al., 2019). D'una banda, els infants que estan exposats al llenguatge de signes, aprendran mitjançant aquest, ja que no existeixen barreres sensorials pel llenguatge visual. Aquests infants estan aprenent a llegir un idioma que difereix en totes les dimensions (fonològica, semàntica i sintàctica) de la seva llengua materna (Chamberlain i Mayberry, 2008; Hoffmeister i Caldwell-Harris, 2014; Petitto et al., 2016 citats per Lederberg et al., 2019).	A, B, C, D,
Podries dir-me com et comuniqués normalment amb els teus alumnes sords, per exemple, amb gestos, llengua oral o les dues coses?	D'altra banda, els nens que no estan exposats al llenguatge de signes, només aprendran el llenguatge parlat. Això es pot aconseguir gràcies als implants coclears i audiòfons digitals. Aquests infants aprendran a llegir el llenguatge que poden escoltar (Lederberg et al., 2019). Finalment, també trobem els infants dins de la perspectiva bimodal, que són aquells que poden adquirir tant el llenguatge de signes com el llenguatge oral (Lederberg et al., 2019).	E, F
Segons la teva opinió, quin paper té o hauria de tenir a l'aula la llengua de signes en l'aprenentatge de la lectura amb els infants sords? Tu la utilitzes?	L'adquisició de la llengua de signes afavoreix l'aprenentatge de la lectura, ja que, en primer lloc, possibilita l'adquisició d'un segon llenguatge. En segon lloc, fa possible que l'infant compregui millor els textos en els quals s'ha incorporat la representació gràfica i esquemàtica dels signes (Marchesi, 1987 citat per Fernández i Pertusa, 2004). Així mateix, la llengua de signes augmenta considerablement el rendiment escolar, ja que propicia l'accés a una sèrie d'habilitats	A, B, C, D.

<p>Segons la teva opinió, quin paper té o hauria de tenir la llengua de signes en l'aprenentatge de la lectura amb els infants sords?</p> <p>Tu la utilitzes a casa?</p>	<p>lingüístiques i metalingüístiques que possibiliten l'accés a la lectura (Domínguez, 1994 citat per Fernández i Pertusa, 2004).</p>	<p>E,F</p>
<p>En la teva opinió que creus que és millor per començar a treballar la lectura, treballar-ho a partir de les unitats més petites (lletres) cap a unitats més grans (text), a partir de les unitats més grans (text) cap a les més petites (lletres) o una combinació de les dues coses?</p>	<p>El model ascendent també conegut com a <i>bottom up</i> (Gough, 1972; Samuels i LaBerge, 1974 citat per Ferreri, 2015) és aquell que comença el procés de lectura per les lletres i els conjunts d'aquestes i va augmentant fins que el lector aconsegueix entendre les unitats més àmplies, les paraules i finalment el text complet. Aquest model se centra en el text i només consisteix en la descodificació (Solé, 2001 citat per Ferreri, 2015). A més, aquest model pren com a punt de partida el desenvolupament de la consciència fonològica per jugar amb els sons, combinar-los i fer-los propis i en la identificació, normalment, de lletra-so o síl·laba-so (Adams, 1990 i Chall 1967 citats per Cantero, 2004). Segons alguns treballs, es tracta d'un mètode molt eficaç sobretot quan es tracta d'ajudar a nens amb dificultats (Presley, 1998 citats per Cantero, 2004).</p>	<p>A, B, C D,</p>
<p>En algun moment l'escola o algú de l'escola t'ha parlat de com ensenyaven a llegir al teu fill/filla?</p>	<p>El model descendent també conegut com a <i>top down</i> (Goodman, 1971 i Smith, 1983 citats per Ferreri, 2015), ens diu que no sols existeix el text i la seva descodificació, sinó també les experiències prèvies de les persones en llegir. El processament en la lectura es produeix en sentit descendent, des de les unitats globals fins a les més discretes. A partir de les hipòtesis i les anticipacions prèvies, el text es processa per a la seva verificació. D'acord amb aquest model, aprendre a llegir implicaria l'aprenentatge i l'ús dels coneixements sintàctics i semàntics previs per a anticipar el text i el seu significat.</p>	<p>E, F</p>
<p>Tu també feies alguna feina d'aquest tipus a casa?</p>	<p>El tercer model s'anomena interactiu i és el que integra els dos models anteriors (Ferreri, 2015). Els mateixos autors, afirmen que combina el model ascendent perquè necessita saber</p>	

	descodificar, i el descendent, perquè per a llegir també es requereix objectius, coneixements i experiències prèvies.	
Em podries explicar, segons les teves experiències, quines són les dificultats que tenen els infants sords en el moment d'aprendre a llegir?	Les dificultats que tenen els infants sords a l'hora de començar a llegir i escriure estan relacionades amb el vocabulari, el domini de la llengua oral, la consciència fonològica i la comprensió dels textos (Fernández-Viader i Pertusa, 2004).	A, B, C, D,
Podries explicar-me quines dificultats ha tingut el teu fill/a a l'hora d'aprendre a llegir?	El baix coneixement del vocabulari dels infants sords constitueix una limitació en la seva capacitat de comprensió del significat del text escrit. A més, les dificultats de domini de les estructures morfosintàctiques també contribueixen al fet que els alumnes sords tinguin un nivell tan baix de lectura (Domínguez, 1994 citat per Fernández-Viader i Pertusa, 2004). També, el baix domini que tenen els alumnes sords de la llengua oral repercuteix en la construcció de la lectura (Fernández-Viader i Pertusa, 2004).	E, F
	Així mateix, per adquirir l'habilitat lectora és imprescindible accedir al codi fonològic. Les persones sordes no poden aprendre les correspondències grafema-morfema a través de la via auditiva. Quan inicien l'aprenentatge lector no tenen adquirides les representacions internes dels fonemes i això els dificulta l'accés a la consciència fonològica (Fernández-Viader i Pertusa, 2004).	
Consideres que el paper de la família és important per ajudar als infants a aprendre a llegir?	La família és un dels principals contextos d'aprenentatge en el qual es desenvolupen els infants. És molt important que treballin col·laborativament amb l'escola per tal que l'aprenentatge sigui significatiu. A la vegada, tenen un paper determinant en la influència educativa dels infants sords, ja que són el factor que determinarà el mètode de comunicació que desenvoluparan els infants, és a dir, si es comunicaran mitjançant la llengua oral o amb la llengua de signes (Almirall, 2005).	A, B, C, D,
Com veus el seu rol?		
Consideres que el paper de la família és important per ajudar als infants a aprendre a llegir?		E, F

Podries explicar com veus el teu rol?

Podries dir-me si consideres que és positiu per l'aprenentatge de la lectura que els infants sords estiguin junts/es en una classe d'infants oïents?

La inclusió succeeix quan els alumnes sords van a classes ordinàries amb alumnes oïdors, i se'ls implica en tots els aspectes de la vida escolar amb els recursos i les adaptacions que siguin necessàries, ja que d'aquesta manera se'ls proporciona la igualtat d'oportunitats (Cawthorn, 2001; Marschark et al., 2002; Stinton i Antia, 1999 citats per Domínguez, 2009).

*A, B, C,
D, E, F*

Per què sí, per què no o depèn?

Alternativament, altres autors proposen que la inclusió només pot dur-se a terme quan l'educació dels alumnes sords es porta a terme dins de programes especialitzats i separats dels alumnes oïdors, ja que d'aquesta manera es pot respondre millor a les seves necessitats de comunicació i llenguatge, socialització i identitat cultural (Foster et al., 2003 citats per Domínguez, 2009).

Procediment d'anàlisi de dades

El procediment d'anàlisi de dades d'aquest estudi s'ha portat a terme seguint la interpretació dels passos dels següents autors (Álvarez-Gayou, 2005; Miles i Huberman, 1994; Rubin i Rubin, 1995 citats per Fernández Núñez, 2006).

Resultats

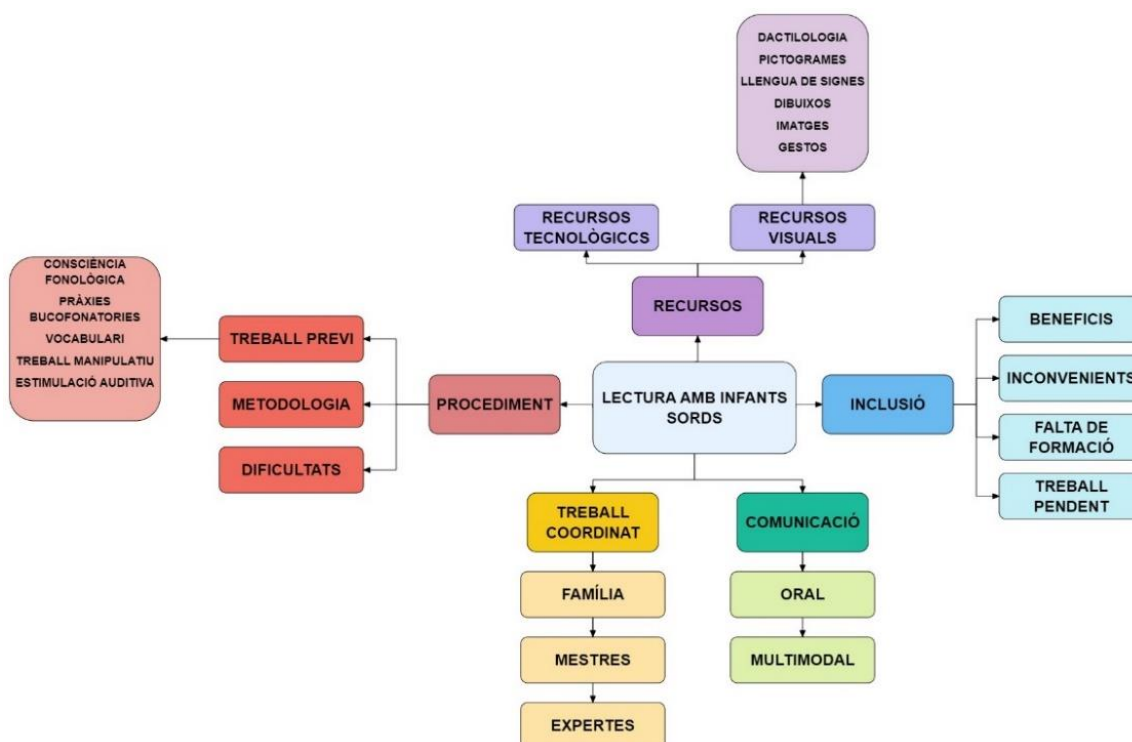
Els resultats d'aquest estudi s'han obtingut a partir de l'anàlisi de les sis entrevistes realitzades a les Mestres d'infantil, expertes i familiars. La informació es troba recollida en un mapa conceptual (Vegeu a l'Annex D). Així mateix, s'ha creat una taula amb la categorització i la subcategorització resultant de les entrevistes associades al procés d'aprenentatge de la lectura amb infants sords.

Taula 5: Categories i subcategories de les dades obtingudes de les entrevistes

Recursos	Inclusió	Comunicació	Treball coordinat	Procediment
Recursos visuals	Beneficis	Oral	Família	Treball previ

Recursos tecnològics	Inconvenients	Multimodal	Mestres	Metodologia
	Falta de formació		Experts	Dificultats
Treball pendent				

A més, s'ha elaborat un mapa conceptual per tal de poder tenir una visió general de les categories i subcategories generades de la codificació de les entrevistes (per veure la imatge més gran consulteu l'Annex E).

Codis agrupats sota la categoria comunicació

La comunicació que s'utilitza amb el nen/a sord/a durant l'aprenentatge de la lectura, depèn de l'infant i de les seves circumstàncies.

Oral

Tot i que només es faci servir el llenguatge oral amb els infants sords, s'han d'aplicar algunes adaptacions.

... Les adaptacions més comunes que aplico quan em comunico amb la meua filla serien les següents: tracto de parlar amb ella dins del seu camp visual, tracto de marcar els moviments facials en l'articulació dels sons i en l'expressió facial. Així mateix, alenteixo la velocitat i sobretot li deixo temps perquè pugui processar tota la informació verbal, paralingüística i gestual (Pare E).

Així mateix, un familiar i una experta han comentat que hi ha elements del llenguatge oral que no surten als llibres i són necessaris ensenyar-los per a poder fer una bona lectura. Aquests resulten complicats d'entendre pels infants sords.

I aquí entren els diferents elements del llenguatge: la prosòdia, l'entonació, la intenció (Experta D).

Al principi era introduir aquests elements que no són presents en els llibres quan llegíem i ara de mica en mica ella els va projectant perquè se sent més segura i entén que això és convenient per entendre el missatge que hi ha xifrat a través de les lletres (Pare E).

Multimodal

Fa uns anys la gent només volia que els infants sords es comunicessin mitjançant la llengua oral, però amb el temps això ha canviat perquè s'ha demostrat que l'infant necessita més recursos.

Mira, al començament de tot, hi havia una tendència molt oralista. Tot era parlar, parlar, i el nen s'havia d'espavilar amb tot el que era el mètode oral. Però s'ha vist que no és això. No funciona això. Al nen li has de donar més recursos, més eines. I aquesta és la idea, donar com més eines millor (Experta D).

Així mateix, totes les persones entrevistades han coincidit que la millor manera de comunicar-se i la que ells utilitzen amb els infants sords és la multimodal, és a dir la llengua oral juntament amb els recursos visuals que siguin necessaris.

... És per on hem d'anar, la multimodal. Aquesta modalitat et permet que aquell alumne sord no només intenti comprendre i tenir considerat aquell so per la producció i l'audició, sinó també pel gest que tu li aportis, vull dir, quan ensenyem a un sord, al que és la lectoescriptura, hem d'utilitzar tota mena de recursos que facilitin el coneixement d'aquell infant (Experta D).

A més, les dues mestres expliquen que normalment els nens sords que tenen pares que també ho són, demanen a les escoles que no només es comuniquin mitjançant la llengua oral, sinó que també facin servir la llengua de signes.

També depèn de si són fills o filles de pares sords o no, això també condiciona molt. Normalment, si els pares són sords, les famílies demanen que la llengua de signes es reforci des de l'escola (Mestra B).

Ara m'he trobat per primera vegada una nena sorda a I3 que té pares sords, per tant, la seva llengua materna és la llengua de signes, llavors amb ella faig oral i llengua de signes, les dues coses perquè els pares m'ho han demanat (Mestra A).

Codis agrupats sota la categoria procediment

Treball previ

Tal com han comentat les sis persones entrevistades, és imprescindible realitzar un treball previ per tal que els infants arribin a adquirir la lectura i a més, és important que es faci com més aviat millor.

És important i és essencial perquè són com les peces, els totxos, per construir una casa. Aquestes peces es van ajuntant a poc a poc per a poder fer tot aquest procés (Mestra A).

Sempre, abans d'ensenyar a llegir has de fer un treball previ perquè és impossible si no que els infants sàpiguen de què els hi estàs parlant. És molt important perquè si no ells no saben associar ni el so amb la grafia ni poden unir les diferents grafies per veure que és el que diu allà (Mestra B).

Així mateix, dins d'aquest treball previ es distingeixen diferents aspectes que s'han de treballar i que queden reflectits a la taula següent:

Taula 6 Cites més importants de les persones entrevistades associades al treball previ

Tipus de treball previ	Cites literals de les persones participants
Consciència fonològica	Per mi la consciència fonològica és l'inici de tot. O sigui, és la base de treball. Perquè ja ho diu la paraula conscienciar, vol dir ser conscient, saber si jo produeixo aquell so (Experta D). Entrenar-los amb això els facilita enfrontar-se a la lectura amb més èxit. Per tant, considero que és molt necessària (Mestra A).
Vocabulari	Al final quan tens molt vocabulari la comprensió lectora és molt més factible (Experta C).
Pràxies bucofonatòries	El punt d'articulació, igual que el mode, són fonamentals. Doncs aquesta part també ens ajudarà a facilitar a aquell alumne a comprendre si quan està fent una paraula no és dir el mateix dir MAPA que DATA. Vull dir, són oposicions fonològiques que hem d'anar treballant que l'ajudaran al final a identificar aquell so, perquè hi ha sons que són molt similars per la freqüència auditiva (Experta D).
Estimulació auditiva	Aquesta estimulació dels sons, de jugar, de separar, d'unir... Tot aquest treball previ és necessari (Mestra A).

Com es pot apreciar, un aspecte a destacar de les dues famílies és que durant la pandèmia de la COVID-19 van haver de fer molt treball a casa en relació amb la lectura. Concretament, la mare F comenta que a la pandèmia el seu fill va dir que no volia saber res de la lectura ni dels llibres i ella va veure que era perquè no tenia aquest treball previ consolidat, per això va decidir tornar enrere i fer-ho d'una manera diferent que la que es fa a l'escola.

... Vam fer la caixa de sons, perquè ell vocabulari en tenia, llavors anàvem associant el so de la lletra amb objectes. I ho vam fer de manera molt manipulativa, posàvem la lletra i anàvem buscant objectes que ell associés amb aquella lletra (Mare F).

Dificultats

Pel que fa a les dificultats, depenen del grau d'audició de cada infant i segons quan ha estat detectada la sordesa. Si el nen/a ja tenia la parla adquirida abans de detectar-li la sordesa, normalment pronuncien bé els sons, però si la sordesa és de naixement la situació canvia.

Les famílies, les mestres d'infantil i les expertes són conscients que a l'hora d'aprendre a llegir els infants sords tenen dificultats i comenten el següent:

El món sonor, per ells ja és una dificultat (Mestra A).

El principal obstacle ha estat no poder accedir als aspectes qualitius de determinats sons i poder-los discriminar convenientment (Familiar E).

Paraules que no saben el que volen dir per què no l'han sentit mai. I una paraula no només és sentir-la, és viure-la (Mestra A).

Amb els sons això passa molt, els sons més aguts com les [s] o les [f] es dilueixen o els plurals també es dilueixen. Això no vol dir que no tinguin la capacitat d'entendre els plurals, és que no els escolta (Experta C).

Un aspecte a ressaltar és que el Pare E comenta que l'escola, a l'hora de llegir, imposava la velocitat per damunt de la comprensió i llavors la seva filla pronunciava molt bé, però no entenia res del que llegia. Això, va suposar una dificultat afegida a les que ja presentava. Tot i això, explica que:

De mica en mica ella ha anat comprenent que llegir no vol dir anar ràpidament i desxifrar els símbols sinó que cal arribar als significats i gaudir de la història que s'explica (Pare E).

Metodologia

Llegir no és només desxifrar un text sinó que també s'ha de comprendre. Per això, durant l'aprenentatge de la lectura cal tenir en compte dos aspectes: la mecànica i la comprensió lectora. Tant les mestres d'infantil com les expertes, afirmen que els infants sords segueixen els mateixos procediments que els infants oients, tot i això, necessiten més esforç, més temps i diferents recursos, per arribar al mateix lloc. No obstant, és important destacar que tot i que tarden una mica més, acaben llegint.

A la mecànica lectora, arriben tots, puc dir que els infants sords arriben una miqueta més tard, però arriben. La comprensió depèn de moltes coses com: l'estimulació que han tingut a casa, les

experiències, la capacitat intel·lectual... i jo el que m'he trobat és que sempre estan una mica per sota, fonamentalment pel vocabulari (Experta A).

A la vegada, també afirmen que el mètode amb el qual es treballa per aprendre a llegir dependrà de l'infant i les seves circumstàncies. Així mateix, cada escola imparteix l'aprenentatge de la lectura a partir del mètode que creu més adequat. Respecte a això, s'han trobat diferents perspectives:

Jo sempre penso que s'ha de partir de les unitats petites a la unitat gran, com tot en la vida, però s'ha de saber treballar amb elles, és a dir, no només desglossar sinó desglossar i unir (Experta D).

Jo soc molt fan de començar pel so i acabar amb la paraula, de més petit a més gran, però en realitat ho fem tot alhora (Mestra A).

La combinació de les dues coses, jo crec que és el més important perquè les dues coses són inesperables, van unides encara que no vulguem, perquè si no treballes una cosa, no pots treballar l'altra (Mestra B).

A més, l'experta D explica que malgrat que a ella li agrada començar a treballar a partir dels fonemes, quan va a les escoles s'ha d'adaptar al mètode que s'està ensenyant a l'aula perquè sinó el que acaba fent és perjudicar als infants.

Ens hem d'adaptar a les circumstàncies que envolten l'alumne perquè si tu estàs ensenyant una metodologia que no és la que estan reproduint a l'escola, tampoc no li estàs fent un favor. Intentes acostar-lo a aquella realitat que es troba a l'aula (Experta D).

Tot i això, quan es treballa la lectura amb els infants sords, és important que entenguin el valor fònic de cada paraula, ja que sinó, moltes vegades l'únic que fan és repetir allò que escolten sense entendre res.

Ell per si mateix, de manera autònoma, no llegia, però tu li anaves dient les lletres i llavors ell repetia (Mare F).

Codis agrupats sota la categoria de recursos

Recursos tecnològics

Els recursos tecnològics que poden ajudar als infants sords a entendre el món que els envolta són els audiòfons i els implants coclears. A més, també existeixen altres recursos com les FM (Equips de Freqüència Modulada).

És un aparell modulador que amplifica el so i ells ho escolten. El que fa és mitigar el soroll ambiental, o sigui, el dels companys, és a dir baixa aquesta sonoritat i la veu de la mestra l'amplifica (Experta D).

Així mateix, tot i que facin servir aquests recursos, no arriben a escoltar al mateix nivell que una persona oïdora.

Tot i que portin implants o audiòfons el so que ells reben és com més metal·litzat, no és exactament com el que tu i jo podem rebre (Mestra A).

Recursos visuals

Totes les persones entrevistades han afirmat que els recursos visuals són imprescindibles a l'hora d'ensenyar als infants sords a llegir. Els diferents recursos que es poden utilitzar queden reflectits a la taula 7:

Taula 7 Cites més importants de les persones entrevistades associades als recursos visuals

Tipus de recursos visuals	Cites literals de les persones participants
Dactilologia	<p>El que faig és que quan introduïm els sons el que faig és fer al costat dels meus llavis la dactilologia de cada so que estigui treballant (Mestra A).</p> <p>La dactilologia és un pas intermedi, potser entre el fonema i el llenguatge escrit. A més, fins i tot els fonemes aquests que poden sonar diferents com la [r] que pot ser simple o doble, doncs, amb la dactilologia la pots marcar més quan és doble, llavors jo utilitzaria més un recurs així però no sempre (Experta C).</p>
Llengua de signes	<p>Si presenten una greu afectació que pot comprometre seriosament la comunicació amb els altres o que les pròtesis auditives no resultin ser suficients, la llengua de signes podria resultar imprescindible i, fins i tot, recomanable per aquells infants que tenen una afectació greu (Pare E).</p> <p>Per mi, és essencial (Experta C).</p>
Paraula complementada	<p>La mestra de suport dona el suport visual necessari o utilitza altres recursos com la dactilologia, la paraula complementada... per ajudar-lo a ordenar tot allò que està sentint (Mestra A).</p>
Dibuixos	<p>Ara si un nen no es comunica oralment s'ha de fer servir un recurs visual com per exemple un dibuix (Mestra C).</p>
Imatges	<p>Necessites un referent significatiu proper motivador perquè els infants vulguin treballar allò o que els hi doni accés a relacionar a què el que els estan dient té una representació gràfica (Mestra A).</p>
Gestos	<p>Perquè depenent del tipus de sordesa hi haurà fonemes que difícilment arribaran a escoltar. I aleshores, aquí has de compensar amb aquells gestos o el signe que dèiem abans (Experta D).</p> <p>El suport visual el pots fer amb la grafia que a vegades es fa, però jo penso que el gest, que a més a més és molt més natural els hi és molt més senzill per ells (Experta C).</p>

Codis agrupats sota la categoria de coordinació

La relació família- escola- experts és fonamental pel desenvolupament dels infants i per tal d'aconseguir un aprenentatge significatiu. Per això, és imprescindible que s'estableixin uns objectius comuns i es faci un bon treball en xarxa.

La confiança dels pares i mares vers l'escola i els experts és essencial. De les dues famílies entrevistades, la mare F està molt satisfeta amb el treball en xarxa que s'ha fet amb relació al procés d'aprenentatge de la lectura, però, en canvi, el Pare E no, i així ho comenta:

Ha estat en tres escoles diferents i en cap d'elles ens han explicat quina és l'activitat que realitzen de forma específica quan ensenyen a llegir i a escriure als nens. Nosaltres ho hem deduït o deduïm quines són les activitats que es fan a l'aula a través de les produccions que ens arriben a casa (Pare E).

Tot i això, cal recalcar que ningú ens va guiar, va ser amb els nostres coneixements propis (Pare E).

Famílies

Totes les persones entrevistades estan d'acord que el paper de la família és fonamental en aquest procediment. D'una banda, són molt importants en l'aspecte emocional i, d'altra banda, són el primer model lector que tenen.

Sí, és molt important, principalment en l'aspecte emocional, perquè els pares són els que coneixen les mancances i dificultats de la nena (Pare E).

Importantíssim. Importantíssim. Els nens no llegiran si no et veuen llegir, i la vinculació jo crec que s'ha de fer (Mare E).

A més, és important destacar que les dues famílies entrevistades han treballat moltes hores a casa amb els seus fills donant suport a les seves necessitats, sobretot anticipant conceptes i estimulant-los.

A casa ha estat un treball de reforç, d'estimulació, d'avançar matèria i procurar que l'aprenentatge de la parla i la comunicació oral i escrita no només sigui plaent i divertit per ella sinó que la condueixi cap a la comprensió (Pare F).

Mestres

Tots els entrevistats reconeixen que els mestres són el pilar bàsic per a l'aprenentatge dels infants. A més, dins de l'escola, normalment, són la connexió dels experts amb la família. És de vital importància que coneguin el mètode que segueixen per ensenyar a llegir als infants i siguin flexibles per tal d'adaptar-lo a cada nen/a segons les seves necessitats.

... si no que has de ser flexible i adaptar-te, això per mi és un bon mestre, una persona que sap veure que la personeta que tens al davant i que com més eines tingui millor per afegir i facilitar el camí pel seu aprenentatge (Mestra A).

Experts

En funció de les necessitats educatives i el grau de pèrdua auditiva que presentin els infants intervindran uns professionals o uns altres. A més, les dues expertes destaquen que el seu treball a les escoles és complicat, ja que s'han d'adaptar a la manera de treballar de l'escola i a les circumstàncies específiques de cada infant.

Jo l'experiència que tinc de cada any, amb cap nen sord he pogut fer una cosa igual. Mai, mai (Experta D).

A més, també comenten que tenen una altra feina molt important:

Nosaltres intentem sempre conscienciar a les escoles i a les mestres que quan estiguin amb un nen sord, l'ambient de treball ha d'estar en unes condicions òptimes, per exemple, aquell infant sord, te l'has d'apropar, l'has de tenir a prop teu si ets tu la que estàs parlant (Experta D).

El que intentem és que el mestre s'adoni de les dificultats que té aquell alumne. I quan ja som molt conscients, doncs, això també busquem la manera que s'ajudin amb aquests aspectes tècnics (Experta D).

Codis agrupats sota la categoria d'inclusió

Beneficis

Tots els entrevistats pensen que la inclusió és positiva i enriquidora i no només pels infants sords, sinó per tots els alumnes, ja que la diversitat aporta riquesa a l'aula, perquè cada nen/a és un món.

Sí, crec que és positiu en tots els aspectes, no només és positiu o hauria de ser positiu per als infants sords, sinó també per a la sensibilització i conscienciació dels companys normo oients sobre la diversitat i la seva acceptació normalitzada (Pare E).

Això sí, és molt important destacar que diversos entrevistats recalquen que perquè aquesta inclusió sigui beneficiosa s'han de disposar dels recursos i les mesures necessàries.

Penso que la inclusió és positiva perquè tots surten guanyant, això sí, sempre que hi hagi els recursos i les mesures necessàries per atendre els nens, si no, no ho és (Mare F).

Inconvenients

Tot i que els entrevistats estan d'acord en el fet que la inclusió és positiva, també remarquen que s'ha de tenir en compte que pels infants sords en alguns moments estar en una aula ordinària és molt caòtic. A més, els mestres, a vegades, no s'adonen que tenen un alumne sord a l'aula i no apliquen les mesures universals necessàries.

Hi ha moments en què, clar, si hi ha molta diferència, se senten com una mica com perduts, no?, perquè perden informació, perquè s'atabalen, o perquè hi ha molt de soroll, o perquè perden informació, perquè no poden seguir el ritme (Mare F).

Després, molts mal hàbits que es fan és... El mestre escriu mirant a la pissarra i no t'estàs adonant que la veu és una ona sonora que, si l'emissió ja no la projectes bé, evidentment no arriba. Aquestes ones sonores no arriben bé al nen sord. I, a més a més, amb l'obstacle que no et veu, no tens la lectura labial (Experta D).

Falta de formació als mestres

Algunes de les persones entrevistades recalquen que seria necessari que per tenir un infant sord a l'aula, els mestres tinguessin una formació mínima, ja que són necessàries unes mesures específiques per tal que aquests nens/es puguin estar en una aula ordinària.

Seria necessari que el personal docent i de suport que treballen amb aquests infants tinguin una formació mínima en relació amb aquesta diversitat d'alumnat per poder aplicar mesures ordinàries d'atenció a la diversitat adequades i adaptades a les necessitats específiques i que els docents estiguin sempre recolzats, acompanyats i coordinats amb el personal especialitzat en audiologia i llenguatge (Pare E).

Estaria bé que tots els mestres, sobretot els d'infantil, estiguessin mínimament formats en llengua de signes, penso que és un recurs universal molt clarificador del qual estàs explicant i ja no només per la lectoescriptura, sinó per la comprensió del món, ja que sinó a vegades, és molt difícil arribar a ells (Mestra B).

Treball pendent

Algunes de les persones entrevistades remarquen que tot i que en els últims anys la societat ha avançat molt, encara queda camí per recórrer per aconseguir que els infants sords estiguin amb les condicions adequades en una aula ordinària. Alguns aspectes que encara cal canviar podrien ser els següents: habilitar l'accés, aplicar les mesures necessàries, universalitzar els recursos, formar als mestres i fer un replantejament de recursos.

S'ha d'intentar que els recursos s'universalitzin per permetre que aquest nen no estigui exclusivament tancat en un entorn, sinó que es pugui obrir (Experta C).

Així mateix, l'Experta C també ha comentat un aspecte important que cap altre entrevistat ha parlat i caldria plantejar-lo per tal de poder aconseguir la inclusió en un centre ordinari:

A mi m'agrada molt la idea italiana de tancar tots els centres d'educació especial, mot bé, però tots aquests professionals els posaràs en algun lloc no? Per què a un centre d'educació especial hi ha 5 logopedes potser, o la ràtio és 1-6, aquesta persona me la posaràs a l'aula? Els fisioterapeutes, infermers... Si això tu ho portes al centre ordinari ja està perquè la diversitat és enriquidora no té res dolent (Experta D).

Discussió

D'acord amb Lederberg et al. (2014) els resultats d'aquest estudi mostren que les persones entrevistades estan d'acord en el fet que pels infants sords, aprendre a llegir és un procediment més complicat que per les persones oients, ja que segons les seves experiències afirmen que la pèrdua auditiva provoca que necessitin més esforç, més temps i diferents recursos, per arribar al mateix lloc. No obstant això, és important destacar que tots els participants estan d'acord en el fet que tot i que tarden una mica més, acaben llegint.

Amb relació a les persones que intervenen en aquest procediment, tots els entrevistats estan d'acord amb el que afirmen les autores Fernández-Viader i Pertusa (2004): els mestres d'infantil, els experts i les famílies, són els responsables que interfereixen en el procés d'aprenentatge de la lectura i ajuden als infants a aconseguir-ho.

Pel que fa al treball previ, les perspectives d'aquest estudi afirmen que és necessari realitzar-lo per arribar a adquirir la lectura i a més, és important que es faci com més aviat millor. Així mateix, els dos aspectes més importants a treballar són la consciència fonològica i el vocabulari. Aquest fet coincideix amb Fernández-Viader i Pertusa (2004) que diu que dominar la consciència fonològica es considera determinant per a l'adquisició de la lectura. A més, també concorda amb el que diuen els autors Poe et al. (2004) que afirmen que el vocabulari proporciona la base per a l'adquisició del coneixement fonològic a infantil i aquest coneixement fonològic després serà la base per a l'adquisició de la lectura. Contràriament del que afirmen els autors Fernández-Viader i Pertusa (2004), Poe et al. (2004) i les perspectives de les persones entrevistades en aquest estudi, els autors Paul (1987) i Asensio (1989) citats per Fernández-Viader i Pertusa (2004), afirmen que els alumnes sords obtenen resultats inferiors que els alumnes oients a conseqüència de l'escàs domini de vocabulari i de la sintaxi, així com les dificultats per a aconseguir les habilitats metalingüístiques, especialment les vinculades a la segmentació de la paraula.

Segons les perspectives de les famílies, les mestres d'infantil i les expertes els recursos visuals són imprescindibles a l'hora d'ensenyar als infants sords a llegir. Existeixen diversos tipus, però els que utilitzen diàriament i consideren més importants són els

següents: la dactilologia, la llengua de signes i la paraula complementada. Tal com citen els autors Fernández-Viader i Pertusa (2004) les persones sordes no poden accedir a la consciència fonològica a partir de la via auditiva com fan els oients, per tant, ho fan a través d'altres estratègies visuals. Així mateix, els autors Alawad i Musyoka (2018); Herrera et al. (2007); Leybaert et al. (2016) Smith i Wang (2010); Stone et al. (2015) citats per Jarque (2021) afirmen que existeixen uns recursos que possibiliten l'accés visual a la forma de les paraules, ja sigui en relació amb la seva estructura fonètica-fonològica o morfològica, o amb la seva escriptura. Aquests s'anomenen visualitzadors fonètics i són els següents: la paraula complementada, la dactilologia i els fonemes dactilològics.

A partir de les perspectives de les diferents persones entrevistades s'ha extret que la relació família-escola-experts és fonamental pel desenvolupament dels infants i per tal d'aconseguir un aprenentatge significatiu. Per això, és imprescindible que s'estableixin uns objectius comuns i es faci un bon treball en xarxa. Tal com afirma l'autora Pérez (2010) l'educació no es pot limitar a l'aula, ha de ser una responsabilitat compartida entre totes les persones que intervenen en l'educació. Només el treball en equip garanteix la formació integral dels infants.

Els autors Foster et al. (2003) citats per Domínguez (2009) proposen que la inclusió només pot dur-se a terme quan l'educació dels alumnes sords es porta a terme dins de programes especialitzats i separats dels alumnes oïdors, ja que d'aquesta manera es pot respondre millor a les seves necessitats de comunicació i llenguatge, socialització i identitat cultural. Contràriament a aquest pensament, les perspectives de les diferents persones entrevistades afirmen que la inclusió és positiva i enriquidora i no només pels infants sords, sinó per tots els alumnes, pel fet que la diversitat aporta riquesa a l'aula. Tot i això, recalquen que perquè aquesta inclusió sigui beneficiosa s'han de disposar dels recursos i les mesures necessàries. Això coincideix amb el que diuen els autors Cawthorn (2001); Marschark et al. (2002); Stinton i Antia (1999) citats per Domínguez (2009) que afirmen que la inclusió succeeix quan els alumnes sords van a classes ordinàries amb alumnes oïdors, i se'ls implica en tots els aspectes de la vida escolar amb els recursos i les adaptacions que siguin necessàries, ja que d'aquesta manera se'ls proporciona la igualtat d'oportunitats.

Així mateix, tot i que les perspectives dels entrevistats coincideixen en el fet que la inclusió és positiva, també remarquen que s'ha de tenir en compte que pels infants sords, en alguns moments, estar en una aula ordinària és molt caòtic, ja que a vegades no poden seguir el ritme i perden informació perquè s'atabalen, o perquè hi ha molt de soroll. A més, els mestres, a vegades, no s'adonen que tenen un alumne sord a l'aula i no apliquen les mesures universals necessàries, com per exemple, quan escriuen mirant a la pissarra i no s'adonen que la veu és una ona sonora que, si l'emissió ja no la projectes bé, evidentment no arriba. A la vegada, si als infants sords els hi parles fora del seu camp de visió, moltes vegades es perden.

Pel que fa a les dificultats que tenen els infants sords a l'hora de començar a llegir, segons les autores Fernández-Viader i Pertusa (2004) aquestes estan relacionades amb el vocabulari, el domini de la llengua oral, la consciència fonològica i la comprensió dels textos. Les perspectives de les persones entrevistades en aquest estudi coincideixen amb aquestes autores i a més, el pare E explica que la seva filla es va trobar amb una dificultat afegida, ja que l'escola imposava la velocitat lectora per damunt de la comprensió i llavors pronunciava molt bé, però no entenia res del que llegia.

Algunes de les perspectives de les persones entrevistades recalquen que és necessari que els mestres rebin una formació mínima, ja que són necessàries unes mesures específiques per tal que aquests nens/es puguin estar en una aula ordinària. En aquesta línia, diferents estudis, Paul (2003, 2009); Trezek, et al. (2010) citats per Wang et al. (2020) argumenten que els programes de formació docent no preparen adequadament als mestres per ensenyar a llegir a persones sordes. A més, segons l'opinió d'una de les logopedes entrevistades, a les escoles i sobretot a les de reagrupament d'infants sords, seria necessari que sempre hi hagués un intèrpret de llengua de signes. Així mateix, l'autora Ruiz (2015) afirma que l'existència de la figura d'un intèrpret de llengua de signes als centres és essencial per a fer arribar als nens sords els continguts curriculars impartits pel docent.

Finalment, les persones entrevistades perceben que tot i que en els últims anys la societat ha avançat molt, encara queda camí per recórrer per aconseguir que els infants sords estiguin amb les condicions adequades en una aula ordinària. Alguns aspectes que encara

cal canviar podrien ser els següents: aplicar les mesures necessàries, universalitzar els recursos, formar als mestres i fer un replantejament de recursos. D'acord amb el que diuen les perspectives dels entrevistats, l'autora Ruiz (2015) afirma que la lluita per a combatre l'exclusió social i educativa dels nens sords és cada vegada més intensa, però, tot i això, continua sent insuficient perquè hi ha infants que no reben la resposta educativa adequada en les aules ordinàries. Per tal, cal continuar treballant i lluitant per aconseguir-ho.

Conclusions

Conclusions de l'estudi

En aquest estudi s'han analitzat les percepcions del procés d'aprenentatge de la lectura amb infants sords de 5-6 anys realitzant una triangulació de perspectives de mestres d'infantil, expertes, famílies i estudis empírics. A més, s'han trobat les dificultats que presenten els infants en aquest procediment segons les perspectives de els/les entrevistades i finalment s'ha realitzat una triangulació de les percepcions de les persones entrevistades amb els estudis empírics.

Per tant, es pot concloure que segons les perspectives de les persones entrevistades, els infants sords poden aprendre a llegir mitjançant els mateixos procediments que els infants oients, però tenint en compte que necessiten molt més esforç, més temps, diferents mesures universals, addicionals i intenses i a més a més, recursos visuals o tecnològics per arribar al mateix lloc. Cal destacar que els/les entrevistades s'adonen que cada nen és un món, per tant, a l'hora de treballar s'ha de tenir en compte a l'infant i les seves circumstàncies, és a dir, el grau d'audició i com es comuniquen, si ho fan oralment o mitjançant la llengua de signes, per tal de poder adaptar el treball que s'ha de realitzar a les seves necessitats. No obstant això, és important destacar que tot i que tarden una mica més, acaben llegint. Segons les perspectives de les persones entrevistades hi ha una gran mancança de formació al professorat per poder atendre les necessitats dels alumnes sords. Caldria, almenys, que tinguessin coneixements sobre les mesures universals, addicionals i intenses que s'han d'aplicar per tal que els infants sords puguin anar a una aula ordinària i proporcionar-los un aprenentatge significatiu. Finalment, és important remarcar que encara que les perspectives de les persones entrevistades en aquest estudi mostren que com a societat hem avançat amb la inclusió dels infants sords a l'aula

ordinària, encara queda camí per recórrer per tal de poder proporcionar-los una educació de qualitat i igualitària.

Limitacions d'estudi

En el següent estudi s'han trobat quatre limitacions: d'una banda, aquest treball proporciona informació indirecta, ja que prové de les perspectives de les persones entrevistades. Així mateix, la presència de l'investigador pot canviar les respostes pel fet que l'entrevistat/ada no tingui la confiança o seguretat suficient amb l'entrevistador (Rodríguez-Gómez, 2017).

D'altra banda, la mostra d'aquest estudi és limitada, ja que el temps proporcionat per portar-lo a terme ha sigut molt breu i només s'han realitzat 6 entrevistes. Cal tenir en compte s'ha portat a terme a partir d'una mostra de conveniència, per tant, els resultats obtinguts haurien pogut canviar si s'hagués ampliat el nombre d'entrevistes, pel fet que seria un estudi molt més ampli i més precís. Finalment, l'última limitació trobada és que dues de les persones entrevistades no són del mateix centre que les altres quatre, en conseqüència, no s'ha analitzat el mateix context d'aprenentatge.

Noves línies de recerca

Pel que fa a les recomanacions pràctiques, d'una banda, es considera molt important i interessant la necessitat de continuar realitzant recerques sobre la lectura amb persones sordes perquè les realitzades fins ara són escasses i per a intervenir en la seva realitat es necessiten el màxim de coneixements possibles.

D'altra banda, les perspectives de les persones entrevistades en aquest estudi i diferents estudis empírics afirmen que cal proporcionar formació sobre els infants sords i el seu aprenentatge a tots els mestres en actiu i als futurs mestres d'educació infantil que estan cursant a la universitat el grau d'Educació Infantil. Finalment, es deixa la porta oberta a un possible nou estudi amb relació a l'aprenentatge de la lectura amb infants sords segons el grau d'audició que presenten.

Refèrencies bibliogràfiques

- Almirall, R. (2005). *L'educació familiar dels nens i nenes sords. Anàlisi de la situació i línies bàsiques per a programes de suport i assessorament per part dels serveis educatius i els centres*. Xtec. Recuperat de <http://www.xtec.cat/sgfp/llicencies/200506/memories/1015m.pdf>
- Antia, S.D., Lederberg, A.R., Easterbrooks, S., Schick, B., Branum-martin, L., Connor, C.M. i Webb, M.-Y. (2020). Language and Reading Progress of Young Deaf and Hard-of-Hearing Children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 25 (3), 334–350. [qt63c789xf.pdf \(escholarship.org\)](http://www.escholarship.org/uc/item/qt63c789/xf.pdf)
- Berdejo, I. i Caballero, M. (2018). *La Sordesa en el Clínic*. Clínic Barcelona. <https://www.clinicbarcelona.org/asistencia/enfermedades/sordera/tratamiento-en-el-clinic>
- Cantero Serena, F. J. (2004). La ruta de acceso a la lectura. Mª S. Santos Macias, i P. Soler Villalobos (coord.) (2004), *Investigaciones sobre el inicio de la lectoescritura en edades tempranas* (pp. 391-405). Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.
- CREDA Jordi Perelló (2012). *Els alumnes amb sordesa a l'Escola. Etapa Infantil i Cicle Inicial d'Educació Primària*. Recuperat de <https://drive.google.com/file/d/1rYtFFnkGjYPwa6ChLUSnkqHWAbmsaobh/view>
- DECRET 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, EL Nou Currículum, 8851, de 9 de febrero de 2023 (Espanya). <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/8851/1955221.pdf#page=14>
- Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2013). *Lectura en un centre educatiu. Saber llegir, llegir per aprendre, gust per llegir. El pla de lectura de centre*. Servei de Comunicació i Publicacions. Recuperat en maig de 2013, de https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/monografies/lectura/la_lectura_en_un_centre_educatiu.pdf
- Domínguez, A. B. (2003). ¿Cómo acceden los alumnos al lenguaje escrito? *Enseñanza*, 21, 201-218. Ediciones Universidad de Salamanca. https://gedos.usal.es/bitstream/handle/10366/70749/Como_acceden_los_alumnos_sordos_al_leng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Domínguez, A.B. (2009). Educación para la inclusión de alumnos sordos. *Revista Latinoamericana de Educación Inclusiva*, 3(1), 45-61. Centro de normalización lingüística de la lengua de signos española.
<https://cnlse.es/es/recursos/biblioteca/educaci%25C3%25B3n-para-la-inclusi%25C3%25B3n-de-alumnos-sordos>
- Femcet (s.d.). *Objectius de desenvolupament sostenible: què són i Agenda 2030*.
https://femcet.com/objectius-de-desenvolupament-sostenible-o-ods-que-son-i-agenda-2030/?psafe_param=1&gad_source=1&gclid=CjwKCAjw5ImwBhBtEiwAFHDZxz1JEp2aLNV74eznvcHOrsz5ovNC7meStyCNwVCSJRyj0k4dGR1TvBoChvgQAvD_BwE
- Ferreri, E. (2015). *Estrategias compensatorias en el proceso de lectura de una LE: un recorrido teórico hacia una implementación práctica*. Facultad Regional Buenos Aires. Universidad Tecnológica Nacional, Universidad Nacional de General Sarmiento. Recuperat de
<https://fcf.unse.edu.ar/eventos/eici-2015/contenido/pdf/02.pdf>
- Fernández Núñez, L. (2006). Com analitzar dades qualitatives? *Butlletí LaRecerca*, 6, 1-13.
<https://www.ub.edu/idp/web/sites/default/files/fitxes/ficha7-cat.pdf>
- Fernández, M. P. i Pertusa, E. (2004). *El valor de la mirada: sordera y educación*. Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- Fons, M. (1999). *El paper del mestre o la mestra*. La Galera.
- Garriga, E. (2002-2003). *La consciència fonològica*. Departament d'Ensenyament. Recuperat de
https://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0034/123b201e-dfd6-4346-97ef-b9086ed62c56/cons_fonologica.pdf
- Institut Obert de Catalunya. (2019). *Suport a la intervenció educativa*. Departament d'educació. Recuperat de
https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_iso_m07_/web/fp_iso_m07_htmlindex/media/fp_iso_m07_material_paper.pdf
- Jarque, M. J. (2021). *Introducció al suport signat I. Els suports de la forma de les paraules*. PID_00284080 [Recurs d'aprenentatge]. Fundació Universitat Oberta de Catalunya.

- Lederberg, A.R., Branum-Martin, L., Webb, M.-Y., Schick, B., Antia, S., Easterbrooks, S.R. i Connor, C.M. (2019). Modality and Interrelations Among Language, Reading, Spoken Phonological Awareness, and Fingerspelling. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 24 (4), pp. 408–423. [Modality and Interrelations Among Language, Reading, Spoken Phonological Awareness, and Fingerspelling | The Journal of Deaf Studies and Deaf Education | Oxford Academic \(oup.com\)](#)
- Lederberg, A. R., Miller, E. M., Easterbrooks, S. R., i Connor, C. M. (2014). Foundations for literacy: An early literacy intervention for deaf and hard-of-hearing children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 19(4), 438-455. [Foundations for Literacy: An Early Literacy Intervention for Deaf and Hard-of-Hearing Children | The Journal of Deaf Studies and Deaf Education | Oxford Academic \(oup.com\)](#)
- Llombart, C. (2006). *Tinc un/a alumne/a sord/a a l'aula*. Consorci d'Educació de Barleona. Recuperat de <http://www.xtec.cat/sgfp/llicencies/200607/memories/9999m.pdf>
- Marín, D. y Espada, E. (2019). Desarrollo de la competencia lectora en alumnado con discapacidad auditiva: una revisión bibliográfica. REIDOCREA, 8, 142-153 <https://digibug.ugr.es/bitstream/handle/10481/57749/813.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- NESE derivades de discapacitat auditiva. (s.f.). XTEC – Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. Recuperat de [NESE derivades de discapacitat auditiva. XTEC - Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya \(gencat.cat\)](#)
- ONU (2023). *La Asamblea General adopta la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/2015/09/la-asamblea-general-adopta-la-agenda-2030-para-el-desarrollo-sostenible/#>
- Pérez, L. (2010). *Principis bàsics d'intervenció en educació infantil*. Institut Obert de Catalunya. Recuperat de https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_m02_/web/fp_edi_m02_htmlin dex/media/fp_edi_m02_u2_pdfindex.pdf
- Poe, M.D., Burchinal, M.R. i Roberts, J.E. (2004). Early language and the development of children's reading skills. *Journal of School Psychology*, 42(4), 315–332. [Early language and the development of children's reading skills - ScienceDirect](#)

- Ramos, C. (2022). *¿Aprender a leer y escribir en educación infantil?* Periódico Educación. Recuperat el 13 de desembre de 2022, de <https://periodicoeducacion.info/2022/12/13/aprender-a-leer-y-escribir-en-educacion-infantil/>
- Rodríguez-Gómez, D. (2017). *El proyecto d'investigació [Mòdul 2]*. Intervenció educativa basada en evidències científiques. Oberta UOC Publishing. http://cv.uoc.edu/annotation/eed0bfbb3826d2df5494dfb07550fa38/620740/PID_00248077/PID_00248077.html
- Roigé, X., Estrada, F., i Beltran, O. (1999). *Tècniques d'investigació en antropologia social*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona. https://campusvirtual.ub.edu/pluginfile.php/8053609/mod_resource/content/1/Leantrevista%20oral%20%28Roig%C3%A9%2C%20Estrada%20i%20Beltran%2C%201999%29.pdf
- Romero, A. i Romero, A. (2020). *¿Qué momento es el adecuado para enseñar a leer a un niño?* Campusa. [¿Qué momento es el adecuado para enseñar a leer a un niño? - UPV/EHU](#)
- Ruíz, N. (2015). El niño sordo en el aula ordinaria. *Revista Internacional de Apoyo a la Inclusión, Logopedia, Sociedad y Multicultural*, 2, 19-32. Universidad de Jaén. <https://revistaselectronicas.ujaen.es/index.php/riai/article/view/4191/3416>
- Universitat de Girona. (2020). *Full de consentiment informat*. Recuperat de <https://www.udg.edu/ca/portals/6/cebrudg/model-full-consentiment-informat-05-2020.docx>
- Wang, Y., Sychala, H., Harris, R. S., i Oetting, T. L. (2013). The effectiveness of a phonics-based early intervention for deaf and hard of hearing preschool children and its possible impact on reading skills in elementary school: A case study. *American Annals of the Deaf*, 158(2), 107-120. [The Effectiveness of a Phonics-Based Early Intervention for Deaf and Hard of Hearing Preschool Children and Its Possible Impact on Reading Skills in Elementary School \(ub.edu\)](#)

Ana Cabello Copete

Annexos

ANNEX A: FULL DE CONSENTIMENT INFORMAT¹

Títol de l'estudi: Una triangulació de perspectives entre mestres d'infantil, expertes i famílies sobre el procés de la lectura amb infants sords de 5-6 anys.

Institució responsable: Universitat de Barcelona. Facultat d'Educació.

Població d'estudi: Infants sords de 5-6 anys.

Investigador/a responsable: Ana Cabello Copete.

Dades de contacte de l'investigador/a: anacc1202@gmail.com.

El present informe té com a objectiu primordial proporcionar-vos tota la informació necessària perquè pugueu decidir lliurement i voluntàriament si voleu participar en aquest estudi. Per això, heu de llegir atentament la següent informació i preguntar qualsevol dubte al respecte.

PROPÒSIT DE L'ESTUDI

El propòsit d'aquesta investigació és una triangulació de perspectives entre mestres d'infantil, expertes i famílies amb l'objectiu de conèixer el procés de la lectura en infants sords de 5-6 anys.

RISCOS I INCOMODITATS

No hi ha riscos de cap tipus en la teva participació.

BENEFICIS

Els beneficis d'aquest estudi són una aportació social en l'àrea d'Atenció a la Diversitat.

CONFIDENCIALITAT

L'investigador responsable gravarà la informació en un arxiu i serà identificada només mitjançant una lletra per a cada participant. La lletra d'identificació que es connecta amb el seu nom es mantindrà emmagatzemat en un arxiu a part i de manera segura. La informació que contenen els seus registres no es proporcionarà a ningú i es protegirà la privacitat de les seves dades. Els resultats d'aquest estudi poden arribar a publicar-se en el dipòsit digital de la Universitat de Barcelona o poden usar-se amb finalitats didàctiques. No obstant això, el seu nom o altres possibles identificadors no s'utilitzaran en cap publicació o materials d'ensenyament.

¹ Adaptació del document realitzat per la Universitat de Girona (2020)

S'assegura la confidencialitat i la protecció de les dades, segons s'estableix en la Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia de drets digitals, i en el Reglament (UE) 2016/679 del Parlament Europeu i del consell, de 7 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades i pel qual es deroga la Directiva 95/46 / CE (Reglament general de protecció de dades).

DRET A TENIR MÉS INFORMACIÓ SOBRE L'ESTUDI

Podeu fer qualsevol pregunta sobre l'estudi, sempre que vulgueu, al llarg del registre. L'investigador de contacte (vegeu primera pàgina) estarà disponible per poder respondre a les vostres preguntes, interessos o preocupacions sobre l'estudi.

REBUIG O ABANDONAMENT DE LA PARTICIPACIÓ

La participació en aquest estudi és voluntària. No heu de participar en l'estudi si no voleu. Si decidiu participar, podeu canviar de parer o deixar l'estudi en qualsevol moment sense que per això us veieu afectats de cap manera.

SIGNATURA

Jo afirmo que se m'ha explicat la finalitat i objectius de la present investigació, els possibles riscos i incomoditats, així com els drets i beneficis potencials que en pugui experimentar. Les alternatives possibles a la participació en l'estudi també han estat discutides, com la possibilitat de retirar-me'n quan vulgui i sense haver de donar explicacions. M'han respost també a les diferents preguntes que he formulat. Declaro que he llegit aquest consentiment informat i que la signatura a continuació expressa el meu desig de participar voluntàriament en aquest estudi.

La persona voluntària

Data

El sotasignat declara haver explicat la finalitat de la investigació, els possibles riscos i incomoditats que puguin originar-se i que ha respost el millor que ha pogut a les preguntes que se li han formulat respecte a l'estudi.

L'investigador/a responsable de l'estudi

Data

ANNEX B: PRESENTACIÓ DE L'ENTREVISTA

Bon dia/bona tarda. Em dic Ana Cabello i estic cursant el grau d'Educació Infantil a la Universitat de Barcelona. El primer que vull fer és donar-li les gràcies per dedicar-me el seu temps. El motiu de realitzar aquesta entrevista és perquè el meu treball final de grau és sobre la lectura en infants sords i considero que vostè és una persona amb coneixements d'aquest tema i que la seva aportació em pot servir de molta ajuda. L'entrevista és anònima, per tant, no sortiran els noms en el treball. Necessito gravar aquesta conversa per després transcriure-la i afegir-la al meu treball. Sobretot, si hi ha alguna pregunta que no considera oportuna m'ho pot dir i passem a la següent. Així doncs, si està d'acord, ja podem començar.

ANNEX C: TRANSCRIPCIONS ENTREVISTES

Les dades sociodemogràfiques no estan incloses en la transcripció de les entrevistes, però es poden trobar resumides a la taula de l'apartat de mostra.

Entrevista Mestre A

- 1. He llegit que la consciència fonològica és entendre com el llenguatge oral es pot dividir en unitats més petites i com aquestes es poden treballar, és a dir, saber identificar els sons, comptar síl·labes, identificar els sons individuals d'una paraula. Creus que és important fer aquest treball previ abans d'aprendre a llegir? Per què?**

Jo crec que és important i és essencial perquè són com les peces, els totxos, per construir una casa. Aquestes peces es van ajuntant a poc a poc per a poder fer tot aquest procés. Llavors entrenar-los amb això els facilita enfrontar-se a la lectura amb més èxit. Per tant, considero que és molt necessària.

- 2. Podries explicar-me si treballes la consciència fonològica amb els infants sords? Si la treballes, podries dir-me quins recursos o estratègies utilitzes?**

La consciència fonològica, bàsicament, la treballo igual amb els infants sords que amb els infants no sords. La diferència que jo trobo està en la intensitat. Els infants sords necessiten un entrenament més intensiu, hores individualitzades en alguns moments també, depèn del nen o de la nena sorda que tinguis. A més, jo sempre he sigut molt fan del material de l'Enriqueta Garriga.

La diferència dels infants sords és que els has d'anar introduint en el món sonor i llavors com que ells no tenen aquest accés tan directe, necessites un reforç amb recursos com la dactilologia, la lectura labial, la paraula complementada, el punt d'articulació, un dibuix, lletra escrita, alguna cosa visual (perquè són més de via visual i no auditiva) que els ajudi, que els reforci, que els doni un referent en aquest aprenentatge per a poder-lo adquirir. Aquest tipus de reforç depenen de l'infant. Quan tens al nen al davant és com si tinguessis una taula amb moltes eines i depèn del que ell vagi necessitant o demanant, doncs dones més ajuda o menys ajuda perquè cada nen és un món.

3. En la teva opinió, els infants sords que han après a llegir mitjançant la consciència fonològica, tindran la mateixa comprensió lectora que un infant oient?

Aquí sí que l'estadística general és una, però a mi m'agradaria diferenciar entre la mecànica lectora que és la lectura, que aquí arriben tots, puc dir que els infants sords arriben una miqueta més tard, però arriben i l'adquireixen tots. I després està la comprensió lectora, que sí que necessites aquesta mecànica i com més àgils siguin millor perquè menys energia has de donar a la mecànica i pots dedicar-te a la comprensió lectora. Aquesta comprensió lectora depèn de moltes coses com: l'estimulació que han tingut a casa, les experiències que han tingut, la capacitat intel·lectual, la facilitat que tingui amb les llengües... Vull dir la comprensió lectora és una cosa molt més àmplia que no la mecànica lectora, o sigui tu pots tenir una mecànica lectora perfecta, però no entendre el que estàs llegint.

I això a les persones que som oïdores constantment, encara que no vulguis, estem rebent informació sonora, tota l'estona, dels sons, del que és el món del significat de les paraules, som esponges i això les persones sordes no ho tenen i llavors clar, ja comencen des de quatre esglaons més avall, i per això, tot es retarda més, que no vol dir que no ho puguin aconseguir. Llavors la mecànica lectora l'acaben adquirint i la comprensió lectora, jo el que m'he trobat és que sempre estan una mica per sota, fonamentalment pel vocabulari. En una frase pot haver-hi 3 paraules que no saben el que volen dir per què no l'han sentit mai. I una paraula no només és sentir-la, és viure-la. Si tu saps el que és una rosa, l'has olorat, si has tingut aquella experiència, ràpidament el teu cervell fa clic i entens el que estàs dient, però si no tens enllaços fets, és molt complicat.

4. Creus que els infants sords poden aprendre a llegir amb els mateixos procediments que els infants oients?

Penso que els infants sords poden aprendre a llegir mitjançant els mateixos procediments, però amb els recursos i les necessitats que necessiten. A més, com he dit abans, els infants sords arriben al mateix lloc que els infants oïdors tot i que tarden més.

5. He llegit en un llibre que abans d'ensenyar a llegir als infants sords cal fer un treball previ. En cas afirmatiu, si fas aquest treball previ, m'ho pots exemplificar?

Jo crec que és del que estem parlant, la primera pregunta que m'has fet, la consciència fonològica, la consciència que tens dels sons de la parla, és aquest treball previ, quan encara no estàs implícitament llegint, que ja és lectura eh, però aquesta estimulació dels sons, de jugar, de separar, d'unir... Tot aquest treball previ és necessari.

El vocabulari també és molt important que es treballi juntament amb la consciència fonològica.

6. Trobes molta diversitat entre l'alumnat sord amb els que has treballat en la seva forma de comunicar-se? Com per exemple, en l'ús de gestos i/o

llenguatge oral? Podries dir-me comuniqués normalment amb els teus alumnes sords, per exemple, amb gestos, llengua oral o les dues coses?

Aquí s'hauria de separar. La majoria de les persones sordes amb les quals he treballat són nens i nenes que a casa no fan ús de la llengua de signes. Estadísticament, la majoria dels nens sords, els pares són oïdors, o sigui la seva llengua materna no és la llengua de signes. Jo personalment, a l'etapa d'infantil, amb nens sords o oïdors, faig servir molt la llengua de signes, perquè la tinc com a eina, si no la tingués faria servir altres coses com dibuixos, mímica, gestos naturals, el que sigui perquè l'etapa d'infantil, per defecte, és una etapa en la qual s'estimula molt visualment. El que em trobo són nens que quan entren a l'escola normalment no parlen i adquireixen aquesta parla una miqueta més tard que la resta i amb ells em comunico amb el que faci falta, sempre oral, això sempre, perquè no hem de perdre de vista que així tenen el vocabulari, l'estructura, comencen a fer la lectura labial... Tots els recursos dels quals dispenso són els que faig servir normalment i quan passen a primària aquesta llengua de signes o la gestualitat es va reduint perquè no són usuaris de llengua de signes. Ara m'he trobat per primera vegada una nena sorda a I3 que té pares sords, per tant, la seva llengua materna és la llengua de signes, llavors amb ella faig oral i llengua de signes, les dues coses perquè els pares m'ho han demanat.

7. Segons la teva opinió, quin paper té o hauria de tenir a l'aula la llengua de signes en l'aprenentatge de la lectura amb els infants sords? Tu la utilitzes?

La utilitzo i si parlem només de la lectura el que faig és que quan introduïm els sons el que faig és fer al costat dels meus llavis la dactilologia de cada so que estigui treballant.

Tot i això, la llengua de signes la faig servir per introduir conceptes, per entendre conceptes matemàtics, un problema, el que sigui... Però amb infants sords i no sords perquè és una entrada visual i hi ha molts nens que siguin sords o no són molt visuals.

Tot i això, quan jo explico un conte no estic treballant la lectura, estic treballant altres coses, però en aquests moments, moltes vegades sí que utilitzo la llengua de signes. Tot i això, amb la nena d'I3 que et deia abans, quan explico un conte o qualsevol cosa, tot li signo alhora que li explico. Amb els més grans no, amb ells moltes vegades parles amb ells i no saps ni que són sords. Això és una altra cosa important, si anem temps enrere que no hi havia audiòfons ni implants coclears això era totalment diferent, llavors aquí la diferència era molt gran, hi havia un treball logopèdic molt intens i dur.

8. En la teva opinió que creus que és millor per començar a treballar la lectura, treballar-ho a partir de les unitats més petites (lletres) cap a unitats més grans (text), a partir de les unitats més grans (text) cap a les més petites (lletres) o una combinació de les dues coses?

Jo soc molt fan de començar pel so i acabar amb la paraula, de més petit a més gran, però en realitat ho fem tot alhora, per exemple, a I3 de les primeres coses que es posen amb les lletres és el nom, llavors a partir d'allà saben com sonen les lletres, però necessites un referent significatiu proper motivador perquè els infants vulguin treballar allò o que els hi doni accés a relacionar a què el que els estan dient té una representació gràfica, el so grafia... Per tant, en realitat fem les dues coses alhora, però amb els infants sords és un treball més intensiu, necessites més hores i posar-hi més atenció. Els altres nens com de

manera natural ja estan en el món sonor ho van fent de manera natural, però pels nens sords potser és com una cosa més artificial, ho has de fer més expressament, no és una cosa tan natural, i per això hi ha més esforç, més temps, tot arriba una mica més tard... però arriben.

9. Em podries explicar, segons les teves experiències, quines són les dificultats que tenen els infants sords en el moment d'aprendre a llegir?

Primer de tot, això que estem dient, el món sonor, per ells ja és una dificultat, tot i que portin implants o audiòfons el so que ells reben és com més metal·litzat, no és exactament com el que tu i jo podem rebre. Llavors una de les dificultats més gran per ells són els sons de la parla que més s'assemblen, els hi costa molt diferenciar-los i has de fer un gran treball molt intensiu. També, en el català, els sons àtons, és una altra dificultat. I després una altra cosa és que quan les persones oïdores llegim tenim un retorn de la nostra veu, de si ho fem bé, si ho fem malament, per ells aquest retorn també és difícil, aquí trobem una altra barrera. I finalment, nosaltres hem de posar un esforç 5 i ells han de posar un esforç 10 i això al llarg del dia, dels trimestres es nota molt. La memòria que ells han de posar, perquè el que acaben fent és memoritzar, és un espai que ocupen amb això i no poden ocupar amb altres coses i llavors tot és més lent, més difícil i això s'ha de tenir molt en compte.

10. Consideres que el paper de la família és important per ajudar als infants a aprendre a llegir? Com veus el seu rol?

Jo aquest punt el veig igual que amb la resta de famílies. Els nens per aprendre, sigui la lectura o el que sigui, necessiten tenir un entorn tranquil, que estiguin ben cuidats, que siguin feliços, que no estiguin tot el dia amb les pantalles, que estiguin ben alimentats... Has de tenir un lloc confortable per tenir curiositat per aprendre coses noves. Així mateix, les pautes són les mateixes que fem a totes les reunions siguin sords o no sords. Que a casa hi hagi estones de lectura, que facin jocs, que hi hagi una estimulació, però és molt important, que el nen vingui tranquil a l'escola i que no porti motxilla de casa, que tingui un bon entorn i que tingui amor, sembla una ximpleria, però no ho és, perquè és bàsic.

11. Podries dir-me si consideres que és positiu per l'aprenentatge de la lectura que els infants sords estiguin junts/es en una classe d'infants oïents? Per què sí, per què no o depèn?

Aquesta pregunta és la que més voltes l'hi he donat, o sigui hi ha aspectes que sí i hi ha aspectes que no. Depèn del nen, evidentment, una classe, és un entorn sorollós, llavors si en aquesta classe la mestra o la mestra de suport dona el suport visual necessari o utilitza altres recursos com la dactilologia, la paraula complementada... per ajudar-lo a ordenar tot allò que està sentint. És a dir que hi hagi una consciència que hi ha un alumne sord a l'aula i que es tinguin els recursos i les mesures adequades.

A més, una altra cosa molt important és el treball individualitzat fora de l'aula, de tu a tu, on no hi hagi tot aquest soroll i puguis fer el treball més sistemàtic per aconseguir aquest plus del qual hem estat parlant tota l'estona. Totes les escoles que tenen alumnat sord

tenen una logopeda del CREDA que dona unes hores que prioritàriament als alumnes sords, però també a alumnes amb trastorns del llenguatge i tenen unes hores a la setmana que els treuen normalment de la classe, tot i que també poden fer coses a dins i fan un treball logopèdic. Són necessàries les dues coses perquè si estan a dintre també tenen el model dels companys, s'estimulen auditivament, fan molta lectura labial, però aquesta estimulació hi ha molts moments que és caòtica. Llavors hi ha moments que ja està bé que sigui caòtica, però hi ha d'haver algú que faci de referent visual... Sense els recursos i les mesures tot seria molt caòtic, tot i que amb els anys els nens m'han demostrat amb l'experiència que acaben aprenent perquè són la canya. Si hi ha una intel·ligència normal i no hi ha problemes afegits acaben aprenent. L'important és tenir totes les eines i no rebutjar cap perquè has d'estar pendent de qui tens al davant, no només dir, no és que jo ho faig així, sinó que has de ser flexible i adaptar-te, això per mi és un bon mestre, una persona que sap veure que necessita la personeta que tens al davant i que com més eines tingui millor per afegir i facilitar el camí pel seu aprenentatge.

Entrevista Mestre B

- 1. He llegit que la consciència fonològica és entendre com el llenguatge oral es pot dividir en unitats més petites i com aquestes es poden treballar, és a dir, saber identificar els sons, comptar síl·labes, identificar els sons individuals d'una paraula. Creus que és important fer aquest treball previ abans d'aprendre a llegir? Per què?**

Sí, considero que el treball de la consciència fonològica és molt important perquè així els nens van classificant en el seu cap del qual li estem parlant, per exemple, van entenent que les lletres i els sons són diferents dels números. Perquè ells això ho puguin entendre i ho puguin anar classificant s'ha d'anar desgranant de mica en mica.

- 2. Podries explicar-me si treballes la consciència fonològica amb els infants sords? Si la treballes, podries dir-me quins recursos o estratègies utilitzes?**

Bé, jo crec que amb els nens sords igual que amb la resta de nens que són oients és molt important el reforç visual. Per fer-ho pots fer servir recursos visuals com imatges, gestos, signes... per tal que no només ells, sinó la resta dels alumnes ho puguin seguir millor. Llavors, per a mi, els recursos visuals serien una mesura universal per fer servir amb tots els infants no només amb els nens sords. Tot i això, està clar que pels nens sords els hi serà molt més atraient, ja que és una cosa que els ajuda, però la resta d'infants també surten beneficiats.

- 3. En la teva opinió, els infants sords que han après a llegir mitjançant la consciència fonològica, tindran la mateixa comprensió lectora que un infant oient?**

Home la idea és que sí, clar que sí, el que passa és que cada nen és un món, llavors, és qüestió de reforçar els punts dèbils que més veges, vull dir que considero que un infant

sord si ha estat estimulat, ha estat treballat i acompanyat no té perquè no tenir la mateixa comprensió lectora que un infant oient.

4. Creus que els infants sords poden aprendre a llegir amb els mateixos procediments que els infants oients?

Bé clar, una mica és el que et deia abans, jo crec que hi ha vegades que necessitaran una mica més de suport, i per això, aquí a l'escola per exemple, tenim la sort que tenim a la mestra SIAL, que és de suport intensiu d'audició i llenguatge, és una ajuda més que tenen i a més a més depèn del tipus de sordesa també tenim el CREDA. Llavors, aquests recursos intensius són molt interessants per fer aquest acompanyament, tot això va a favor dels nens i les nenes sordes. La idea és que tot això sumi perquè arribi als mateixos objectius que els altres nens.

5. He llegit en un llibre que abans d'ensenyar a llegir als infants sords cal fer un treball previ. En cas afirmatiu, si fas aquest treball previ, m'ho pots exemplificar?

Sempre, abans d'ensenyar a llegir has de fer un treball previ perquè és impossible si no que els infants sàpiguen de què els hi estàs parlant si abans no fas consciència fonològica, molt de treball de posició de la llengua, reconèixer quin so és, tot el treball del buf... Tot aquest treball és molt important perquè si no ells no saben associar ni el so amb la grafia ni poden unir les diferents grafies per veure que és el que diu allà. Llavors, és molt important que abans hi hagi molta estimulació, molta consciència, molta oïda, molt de vocabulari, que vagin classificant tots els camps semàntics. El que passa amb els infants sords és que tot aquest treball els hi costa molt més, tot i que a l'aula també pots tenir infants oients que tinguin dificultats o simplement amb més suport o nens que la seva llengua materna no sigui el català i això et pot suposar que hakis de dedicar més esforç a aquests infants. Per tant, és molt important com a mestre que tinguis en compte tota la diversitat de l'aula.

6. Trobes molta diversitat entre l'alumnat sord amb els que has treballat en la seva forma de comunicar-se? Com per exemple, en l'ús de gestos i/o llenguatge oral? Podries dir-me com comuniquen normalment amb els teus alumnes sords, per exemple, amb gestos, llengua oral o les dues coses?

Clar, és que això depèn de cada alumne, hi ha nens sords que ha sigut molt imprescindible fer servir els signes perquè ells t'entenguessin i per poder tenir una comunicació més clara i més fluida i, en canvi, hi ha hagut nens que no volien o les famílies no volen. Hi ha moltes vegades que les famílies tampoc són partidàries d'utilitzar la llengua de signes perquè hi ha com aquesta visió que si els estimules la llengua de signes no els hi estàs estimulants el llenguatge oral i el que volen és que parlin. També depèn de si són fills o filles de pares sords o no, això també condiciona molt. Normalment, si els pares són sords, les famílies demanen que la llengua de signes es reforci des de l'escola. Cada context familiar també et condiciona una mica el treball que tu fas a l'aula o les seves preferències. També hem tingut famílies que han potenciat molt la llengua de signes i eren oients, però han entès que potser això era important. A més, s'ha de tenir en compte si el nen sord té

alguna síndrome afegida. Per tant, és important tenir en compte les diferents variants de cada criatura, que això és el més difícil perquè cada nen i nena és un món.

7. Segons la teva opinió, quin paper té o hauria de tenir a l'aula la llengua de signes en l'aprenentatge de la lectura amb els infants sords? Tu la utilitzes?

Sí, jo crec que la llengua de signes és un recurs molt important que hauria d'estar més a les aules, des del meu punt de vista estaria bé que tots els mestres, sobretot els d'infantil, estiguessin mínimament formats en llengua de signes, penso que és un recurs universal molt clarificador del qual estàs explicant i ja no només per la lectoescriptura, sinó per la comprensió del món, ja que sinó a vegades, és molt difícil arribar a ells.

8. En la teva opinió que creus que és millor per començar a treballar la lectura, treballar-ho a partir de les unitats més petites (lletres) cap a unitats més grans (text), a partir de les unitats més grans (text) cap a les més petites (lletres) o una combinació de les dues coses?

La combinació de les dues coses, jo crec que és el més important perquè jo crec que les dues coses són inseparables, van unides encara que no vulguem, perquè si no treballes una cosa, no pots treballar l'altra. És a dir, no pots fer referència a les paraules o a la lectura global, però, tot i això, tot i que facis una lectura global, necessites saber quins sons hi ha, o la lletra inicial et pot ajudar a desxifrar la paraula o les lletres separades et poden ajudar després a poder fer una possible escriptura o pseudoescriptura. Vull dir que són dues cares de la mateixa moneda i que si treballes una, treballes l'altre.

9. Em podries explicar, segons les teves experiències, quines són les dificultats que tenen els infants sords en el moment d'aprendre a llegir?

De vegades, una possible situació que et pots trobar és que la pronúncia no és prou clara, depèn del grau de sordesa que té. Llavors, si un nen no escolta del tot bé, està en procés que li facin una operació per posar-li un implant coclear o potser no té els audiòfons encara... depèn a quin punt estigui i quina audició tingui, quan li van detectar la sordesa, si li van detectar molt d'hora si ha sigut arran d'una malaltia i llavors ha sigut més tard... Si ja tenia adquirida la parla abans de detectar-li la sordesa, els sons els pronunciarà molt bé, en canvi, si ha sigut de naixement, és una altra situació. Tot això condiciona molt la forma d'expressar-te, com ells han pogut adquirir la parla i llavors la parla és el que et condiciona, el que escoltes amb el que tu pronuncies amb el que tu transcrius, llavors és una mica difícil concretar perquè depèn de cada cas.

10. Consideres que el paper de la família és important per ajudar als infants a aprendre a llegir? Com veus el seu rol?

El paper de la família és molt important perquè al final a casa és el que els infants veuen al dia a dia, llavors, tenir referents que són lectors i que tenen una bona relació amb la lectura són uns bons models lectors. Per això, és molt important veure que a casa es llegeix, que a casa es té interès pel que passa al món i que quan tu llegeixes una cosa al final estàs aprenent, t'estàs interessant, estàs tenint accés al coneixement. Llavors si veuen

que a casa passa això i que és una cosa normal i sana a fer doncs ells ho entendran així i possiblement quan siguin persones adultes buscaran en els seus arxius els referents que han tingut a casa i ho imitaran.

**11. Podries dir-me si consideres que és positiu per l'aprenentatge de la lectura que els infants sords estiguin junts/es en una classe d'infants oients?
Per què sí, per què no o depèn?**

Jo crec que sí, que és molt positiu que els infants sords estiguin amb oients perquè al final és la diversitat i és una cosa positiva i que no veig cap motiu que ens faci separar als nens sords dels nens oients. Per tant crec que és molt positiu que estiguin junts, que és una diversitat que aporta riquesa a l'aula.

Entrevista experta C

1. He llegit que la consciència fonològica és entendre com el llenguatge oral es pot dividir en unitats més petites i com aquestes es poden treballar, és a dir, saber identificar els sons, comptar síl·labes, identificar els sons individuals d'una paraula. Creus que és important fer aquest treball previ abans d'aprendre a llegir? Per què?

Mira l'any passat, que jo crec que amb això ja et dic molt, vaig fer una formació a una escola de consciència fonològica, o sigui, per mi és molt important. De fet, penso que és com un calaix desastre que tothom diu que treballa a infantil, però que després no es treballa, perquè la consciència fonològica s'ha de treballar de forma sistemàtica. La veritat és que s'allunya molt de l'educació més nova, més lliure, que neix dels projectes, que neix de l'interès dels infants, però que s'ha de treballar i és molt important per adquirir la lectoescriptura. Si la consciència fonològica es fes bé, és a dir, les etapes ben fetes i sense intervenir fins al final en la llengua escrita la lectoescriptura sortiria sola, però com no es fa bé no surt sola. Òbviament, sortiria sola si no hi ha cap dificultat afegida, quan hi ha una dificultat afegida doncs ja hi ha d'intervenir altres suports, altres ajudes, però com tot. Però si tens un bon bagatge de consciència fonològica, passar a la lectoescriptura és simplement passar tota la teva representació mental a paper i això trigues un temps molt curt perquè al final si tu saps un idioma i coneixes les grafies i les passes a paper és un moment fer el clic, que és aquest clic que sempre diuen "necessitem fer el clic de què els nens comencin a enllaçar". Si això ja ho has fet amb la consciència fonològica, el clic surt sol perquè tu ja l'has treballat auditivament i fonèticament, només és passar-lo a la grafia.

2. Podries explicar-me si treballes la consciència fonològica amb els infants sords? Si la treballes, podries dir-me quins recursos o estratègies utilitzes?

És veritat que el treball de la consciència fonològica amb els infants sords és molt més difícil perquè la consciència fonològica el que té és un retorn fonològic, un retorn auditiu i llavors amb ells és molt més difícil, però no és impossible. Primer perquè un infant sord també difereix molt, no és el mateix un infant sord amb una pròtesi que un infant sord sense pròtesi. Al final un infant sord amb una pròtesi ben posada, amb bon rendiment

des del principi, actuarà al final com un infant normo típic. Ara un infant sense pròtesi, és a dir, que es comunica amb llengua de signes o al principi com a mínim la dactilologia perquè sinó com no hi ha un retorn fonològic, passar la grafia al paper es perd molt amb el que ells produeixen fonèticament, llavors, penso que aquí has d'intervenir amb uns suports visuals com la llengua de signes que és el millor recurs visual per ells. També pots fer servir el recurs signat o la dactilologia.

3. En la teva opinió, els infants sords que han après a llegir mitjançant la consciència fonològica, tindran la mateixa comprensió lectora que un infant oient?

Els infants que aprenen per consciència fonològica tenen millor comprensió lectora que els que no, independentment que siguin sords o no. Per tant, penso que sí perquè al final treballar la consciència fonològica no es treballa de forma única i aïllada, per treballar-la una de les coses que més necessites és vocabulari. Al final quan tens molt vocabulari la comprensió lectora és molt més factible. Perquè jo puc fer la descodificació del que estic llegint i no entendre res perquè de les 10 paraules d'aquesta frase me'n falten 6. Llavors si a tu t'han fet un treball sistemàtic de treballar un fonema i aquest fonema la síntesi i l'anàlisi amb 3000 paraules, jo tindrè un bagatge de vocabulari que altres nens no tindran perquè al final les aules d'infantil el vocabulari està una mica estandarditzat i és un vocabulari proper i habitual i amb la consciència fonològica dones paraules noves, treballes sempre amb les que ja coneixes i aportes de noves i aquí és on entra la dificultat, però ajuda a poder fer la comprensió.

4. Creus que els infants sords poden aprendre a llegir amb els mateixos procediments que els infants oients?

Depèn de l'infant sord, això sobretot, de les seves capacitats, de les seves dificultats, del que parlàvem de si tenen pròtesis o no tenen, si tenen un bon llenguatge oral perquè si tu no tens un bon retorn difícilment podran traslladar-ho a un paper.

5. He llegit en un llibre que abans d'ensenyar a llegir als infants sords cal fer un treball previ. En cas afirmatiu, si fas aquest treball previ, m'ho pots exemplificar?

Jo crec que aprendre a llegir i a escriure és una part viso motora que és la part de l'escriptura, coordinació ull-mà, la part de grafomotricitat que això no cal fer-ho amb lletres, puc fer dibuixos a la sorra, pintar amb la sal... I després tenim tota la part auditiva i fonològica. Llavors a part del vocabulari per a mi són els tres pilars fonamentals per poder accedir a la lectoescriptura perquè si no quan tu no has treballat els fonemes, quan tu no saps de què t'estan parlant no pots pretendre que un infant faci un treball tan simbòlic com dir que aquest dibuix representa una lletra que té aquest so, quan el so jo ni l'he treballat, ni sé que haig de fer amb aquest so i després haig d'unir-lo i haig de saber que aquesta unió varia una mica el so, perquè hi ha sons que els podem allargar, que són els que diuen primer els bebès com la "mmm", tots aquests sons són més fàcils de fer o després quan són més grans, tots aquells allargables com la [s], [l] però una [p] no la pots allargar, llavors, jo haig de pensar que la [p] amb la [a] és PA i fer això és molt complicat en un paper si abans no ho has treballat només parlant, xerrant, etc. A més, també cal tenir

en compte altres factors, en aquests casos en els nens sords el seu hàndicap és la part auditiva, però, per exemple un nen cec pot treballar la lectoescriptura fonològicament i després simplement es passa al Braille. Doncs, amb el sord el que has de portar és el suport visual per ajudar-lo. El suport visual el pots fer amb la grafia que a vegades es fa, però jo penso que el gest, que a més a més és molt més natural els hi és molt més senzill per ells.

6. Trobes molta diversitat entre l'alumnat sord amb els que has treballat en la seva forma de comunicar-se? Com per exemple, en l'ús de gestos i/o llenguatge oral? Podries dir-me com comuniquen normalment amb els teus alumnes sords, per exemple, amb gestos, llengua oral o les dues coses?

A veure, normalment un nen sord que no té res més afegit es comunicarà sempre amb gestos al principi, a més tenen una mirada de què està passant, és una mirada d'intentar entendre tot el món abans d'arribar a la paraula. Llavors, hi ha nens que utilitzen el signe per comunicar-se precisament perquè la seva família l'utilitza, llavors és la llengua materna, al final la seva llengua 1 és aquesta i altres nens que el gest natural els hi surt de forma espontània perquè són molt comunicatius, també hi ha nens que no són sords que utilitzen molts gestos perquè és una forma molt primària de comunicar-se que tothom entén i és molt més senzilla. També hi ha altres nens que utilitzen la paraula perquè des d'un principi, per exemple, han portat pròtesis, han adquirit una audició molt bona des de ben petits i, per tant, tenen un llenguatge oral, normalitzat i no necessiten el recurs dels gestos. Ara en general jo et diria que ells intenten sempre la part gestual, sobretot els petits, però et dic una cosa l'evolutiva de tots els nens implica que al principi facin servir els gestos, o sigui els nens no utilitzen el "dona'm", "té" ho fan amb les mans, assenyalant, demanant... per tant, és una cosa natural, els sords potser ho allarguen una mica més perquè al final, jo sempre penso que el gest sempre deixa d'utilitzar-se quan deixa de ser necessari i com que ells tarden una mica més a adquirir la parla aguanten més el gest, però al final és un procés que acaba desapareixent.

Després la llengua de signes que no és el gest com a tal té una part identitària, és a dir, una part cultural, llavors no s'abandona perquè es deixi d'utilitzar sinó perquè forma part de la seva representació, de la seva identitat del que pertanyen, és a dir, no sé, és com si un nen que és d'una altra nacionalitat i aquí a Catalunya no utilitza el xinès, però no el deixa d'utilitzar perquè és la seva llengua, la llengua de la seva família, com jo sempre dic la llengua del cor. Per mi és una mica això, pot ser que a l'escola ja no facis servir la llengua de signes perquè no deixarà d'utilitzar-la perquè és la llengua familiar.

7. Segons la teva opinió, quin paper té o hauria de tenir a l'aula la llengua de signes en l'aprenentatge de la lectura amb els infants sords? Tu la utilitzes?

Per mi, és essencial, penso que no en tots els casos perquè depèn de quin sigui el seu nivell oral, el seu ús, per exemple, per mi no té cap sentit implementar una llengua de signes a un nen que té un bon llenguatge oral tot i que és sord. Ara la dactilologia és un pas intermedi, potser entre el fonema i el llenguatge escrit. A més, fins i tot els fonemes aquests que poden sonar diferents com la [r] que pot ser simple o doble, doncs, tu amb la dactilologia la pots marcar més quan és doble, llavors jo utilitzaria més un recurs així però no sempre. Ara si un nen no es comunica oralment s'ha de fer servir un recurs visual

que igual que faries servir amb un altre nen un pictograma, un dibuix, una representació gràfica que es fa en moltes escoles, per exemple, la R → Gronxador. Gronxador és una cosa simbòlica, inventada a la teva escola, és més útil fer servir la dactilologia que li servirà a tota Catalunya i a part d'Espanya perquè no és tan diferent. Jo sempre penso que els recursos i els suports s'han d'intentar universalitzar, està bé que quan tens un infant amb dificultats t'inventis el teu propi idioma per entendre-us per què s'ha de sobreviure i com a família et trobes el que hi ha, però s'ha d'intentar que els recursos s'universalitzin per permetre que aquest nen no estigui exclusivament tancat en un entorn, sinó que es pugui obrir i que si ve un altre professional o una altra persona o algú del carrer, pugui utilitzar aquest recurs, per què si no de què li serveix?

8. En la teva opinió que creus que és millor per començar a treballar la lectura, treballar-ho a partir de les unitats més petites (lletres) cap a unitats més grans (text), a partir de les unitats més grans (text) cap a les més petites (lletres) o una combinació de les dues coses?

Si tu mires els passos de la consciència fonològica veuràs que s'han de fer les dues coses, la consciència fonològica ben feta és la que fa anàlisi i la que fa síntesi, és a dir, la que separa i analitza, però després has de saber ajuntar. Llavors, primer que no començaria per lletres i text sinó que faria fonemes, paraula, frase i text, però a vegades sí que és veritat que la lectura aquesta més global de llegir la paraula serveix per a quan la part més analítica no funciona, és a dir, nens que tu has treballat la consciència fonològica per activa i per passiva, que has fet anàlisi, fonema inicial, fonema final, fonema mitjà, que has treballat la síntesi de fonemes, la frase, la síl·laba... o sigui que ho has fet tot i a vegades, pel que sigui no surt, la lectura global el que fa és tirar de memòria i, a vegades, quan tires de memòria el que fa és que arriba un moment que el seu cervell diu ah que totes les paraules que jo veig amb aquesta grafia [sa] és SA, llavors ja podré generalitzar. De totes maneres, jo sempre penso que s'ha de partir de les unitats petites a la unitat gran, com tot en la vida, però s'ha de saber treballar amb elles, és a dir, no només desglossar sinó desglossar i unir. La consciència fonològica és: tinc tots aquests fonemes, que passa si canvio aquest per aquest, que passa si afegeixo aquest, si el poso al principi, si el poso al mig, tot això que és molt difícil de treballar perquè és molt sistemàtic és el que fa realment entendre o no la paraula. També depèn del nen, de les seves capacitats i de les seves dificultats, vull dir, penso que aquí sempre s'ha de tenir present que és el que se li dona bé, que podem explotar i que és el que no. Realment si tu tens unes dificultats molt greus d'identificar fonemes de forma unitària i és molt més fàcil per tu treballar amb síl·labes doncs d'acord, no arribem al fonema, doncs, treballem amb la síl·laba, s'ha de ser flexible, jo penso que la consciència fonològica i la lectoescriptura tenen un camí comú per tots els nens, però després hi ha individualitats com a tot, quan hi ha dificultats s'ha de treballar amb el que tenim, és a dir, si hi ha aquesta dificultat està una mica de temps com a professional frustrada per saber que podem fer, torno a repetir... i arriba un moment que dius ja està, així no ho traurem i ho hem de treballar d'una altra manera, tampoc ens hem de tancar a dir no la consciència fonològica es treballa així, així i així, el 80% els hi funcionarà, a l'altre 20, no. Jo sempre penso que s'han de donar molts suports que es puguin anar retirant, aquesta és la idea de l'educació especial, que aquest suport que jo t'estic donant, t'ajudi a arribar a la part més normotípica i a partir d'aquí, es retira l'ajuda i segueix l'infant sol.

9. Em podries explicar, segons les teves experiències, quines són les dificultats que tenen els infants sords en el moment d'aprendre a llegir?

Jo crec que és el tema del retorn fonològic, és a dir, si ells no tenen ben adquirit un fonema auditivament passar-ho a paper és molt complicat, no sé com dir-t'ho. Si tu en el teu cap el fonema [s] no el reps, segurament no el produeixes o el produiràs perquè algú t'està educant per a produir-lo, però de forma natural no et sortirà. Quan una paraula estigui molt treballada a la lectoescriptura et sortirà, per exemple, si em dic Santi, la [s] encara que jo no la senti la incorporaré a la paraula Santi, però a sabata no la incorporaré tot i que la treballis per síl·labes, a poc a poc, no podré incorporar-la. Ara, si jo veig que aquesta paraula comença igual que el meu nom, doncs, la posaré, però totes aquelles paraules que no m'ho diguin o que no sigui aquest fonema en concret, doncs, no el faré. Amb els sons això passa molt, els sons més aguts com les [s] o les [f] es dilueixen o els plurals també es dilueixen. Això no vol dir que no tinguin la capacitat d'entendre els plurals, és que no els escolta, entre got i gots, aquí hi ha un marge tant, tan fi que ells no el poden trobar, doncs, passar-ho a paper imagina't, o un dictat pot ser una fantasia per ells. O jo he adquirit una lectoescriptura tan bona que m'adono que la frase està en plural i que, per tant, per context aquí hi haurà un plural o és impossible.

El tema de la pronúncia hi ha una part que pot ser de la parla, que hi hagi una afectació independent com pot passar amb altres nens i després que quan tu no tens un retorn bo del fonema és molt difícil acorar. Llavors, si jo tinc molt apresada una paraula la diré bé, però si la paraula és nova em perdre. Si no la puc pronunciar bé, ni l'escriuré bé ni la identificaré bé.

10. Consideres que el paper de la família és important per ajudar als infants a aprendre a llegir? Com veus el seu rol?

Jo penso que per aprendre a llegir independentment de si tens una discapacitat o no la família té un paper fonamental sobretot pel tema del gust per llegir, és a dir, si tu veus a la teva família llegint, tu voldràs llegir, perquè hi ha una font molt gran d'imitació perquè tu tota la teva vida has viscut això. També pots ser l'antítesi, però si ets l'antítesi és precisament perquè has viscut això. Si a casa teva tens mil recursos per llegir, el teu fill llegirà perquè té interès, llavors ajudar-lo en això ja és essencial. A partir d'aquí tot el tema de la descodificació, hi ha gent que sap més i hi ha gent que en sap menys, però és important parar atenció al teu fill, quan hi ha un inici de la lectoescriptura els nens quan van pel carrer pregunten i si tu no li respons, estàs perdent això.

El més important és que els pares ajudin als nens tot el possible, que juguin, que li facin cas, que l'estimulin. Tot i això, penso que hi ha nens que de forma natural els hi apareix aquest interès per la lectura, però és un tant per cent molt baixet. Per això, a vegades, tota l'educació per projectes, per centres d'interès hi ha escoles que funciona molt bé i altres en les quals funciona molt malament i la gent creu que els professionals no ho saben fer, però no. És que no és el mateix que a l'aula es faci un projecte de dinosaures i la teva família agafi llibres, vegis documentals... que, en canvi, passin absolutament de tu.

11. Podries dir-me si consideres que és positiu per l'aprenentatge de la lectura que els infants sords estiguin junts/es en una classe d'infants oïents? Per què sí, per què no o depèn?

Jo penso que la diversitat sempre és enriquidora, per mi, no té cap sentit que estiguin separats perquè la seva dificultat no els impedeix fer res més enllà sinó que la seva dificultat és un problema d'accés. Per tant, el que hem de fer és habilitar l'accés, no que els nens s'adeqüin a l'aula, sinó que l'aula s'adeqüi als infants. Si això ho traslades a un infant amb cadira de rodes, és molt fàcil d'entendre, no el faràs caminar, li posaràs una rampa, això és habilitar l'entorn perquè aquest nen no tingui més dificultats. Doncs amb els nens sords és igual, si tu facilites uns suports visuals, que són enriquidors per tothom, perquè al final la dactilologia és un suport visual que podríem fer servir amb altres nens i que els aniria molt bé. Després està el tema d'implementar la llengua de signes obertament, això, jo crec que hauria d'haver-hi més escoles que ho oferissin i a partir d'aquí decidir. Penso que és un recurs més, una llengua més que això només el que fa és enriquir-te. Vull dir si tu no la utilitzes o no la necessitaràs, no et molesta, no et perjudica. Ara que passa amb aquests nens que a part de ser sords tenen altres dificultats, són plurideficients això és una altra cosa perquè aquí no hi ha unes dificultats d'accés, hi ha unes dificultats cognitives, dificultats motores, són moltes coses. Tot i això, penso que sempre s'ha d'intentar que tots els infants estiguin a l'aula ordinària, però clar, una aula ordinària ben dotada, és a dir, tu no pots pretendre que un mestre d'educació infantil assumeixi depèn de quins infants sense cap suport, perquè llavors sí que afectarà la resta, al propi nen perquè tampoc estarà bé atès i a la salut mental del mestre. Una cosa és un infant sord sense cap altre afegit, que l'únic que hagi de fer és controlar una mica que estigui atent com fas amb altres nens que tu ja dius el poso aquí. L'escola inclusiva a mi m'encanta, però clar s'ha de fer un replantejament de recursos perquè si no és inviable pels professionals, pels nens i per tothom. I no és una cosa dels mestres sinó que és una cosa del sistema. A mi m'agrada molt la idea italiana de tancar tots els centres d'educació especial, mot bé, però tots aquests professionals els posaràs en algun lloc no? Per què a un centre d'educació especial hi ha 5 logopedes potser, o la ràtio és 1-6, aquesta persona me la posaràs a l'aula? Els fisioterapeutes, infermers... Si això tu ho portes al centre ordinari ja està perquè la diversitat és enriquidora no té res dolent.

Entrevista experta D

- 1. He llegit que la consciència fonològica és entendre com el llenguatge oral es pot dividir en unitats més petites i com aquestes es poden treballar, és a dir, saber identificar els sons, comptar síl·labes, identificar els sons individuals d'una paraula. Creus que és important fer aquest treball previ abans d'aprendre a llegir? Per què?**

Importantíssim. Mira, la nostra mentora, que és la fundadora d'aquest CREDA, que és l'Enriqueta Garriga, deia que això és fonamental i és que és així. Si tu, prèviament a la lectura, no tens clar l'aspecte fonològic, evidentment, l'adquisició de la lectoescriptura serà molt complicada. Quan ens arriben els nens petits amb dificultats de parlar, el que primer mirem són les proves auditives, perquè si hi ha un problema auditiu ja sabem per on apunta maneres la cosa, no? És que la via fonològica està alterada i, per tant, la producció del so també. Però hi ha moltes causes, això és el primer que nosaltres hem de valorar, per això una detecció precoç ens ajudarà a saber on està el problema. Però, per mi, aquesta pregunta és fonamental. Imprescindible.

2. Podries explicar-me si treballes la consciència fonològica amb els infants sords? Si la treballes, podries dir-me quins recursos o estratègies utilitzes?

És que jo no faig distinció entre sords i no sords. És a dir, per mi la consciència fonològica és l'inici de tot. O sigui, és la base de treball. Perquè ja ho diu la paraula conscienciar, vol dir ser conscient, saber si jo produeixo aquell so. Si a aquest nen tu li vols ensenyar, jo què sé, unes oclusives, unes bilabials... És evident que primer haurà de tenir consciència de com s'han de produir per poder-les fer. Vull dir, tu ja li pots estar dient [pa], [ma] que, si no té clar què és aquest so, no el produirà ni el sabrà escriure mai. Per tant, per mi, aquesta base fonològica és fonamental i ho treballem sempre. Jo ho treballo sí o sí. La clau està en el fet que amb els infants sords per treballar-la necessites uns recursos... Mira, hi ha estudis que s'ha intentat saber com aprèn un sord a diferència d'un oient. Això s'han fet molts estudis. No queda gaire clar, també, si l'assoliment dels aprenentatges és igual o no que l'oiènt. Sí que és cert que hi ha un cert retard. I aquest retard és perquè la via d'un oient és auditiva, bàsicament, està bé, és correcta. Cosa que el sord no. I, per tant, per completar aquesta via auditiva necessites una via visual.

Aquí hi ha els suports que són les noves tendències que tothom ha de tenir clar, que és per on hem d'anar, que és la multimodal. Aquesta modalitat multimodal et permet que aquell alumne sord no només intenti comprendre i tenir considerat aquell so per la producció i l'audició, sinó també pel gest que tu li aportis, vull dir, quan ensenyem ara a un sord, al que és la lectoescriptura, hem d'utilitzar tota mena de recursos que facilitin el coneixement d'aquell sord. I em diràs, i quins són? Doncs, evidentment, mira, des del gest inicial, el gest natural, que t'ajudi a fer que hi hagi comprensió, perquè tu, sobretot, quan estàs treballant els sons és a partir del llenguatge col·loquial en situacions de joc. Per exemple, a l'educació infantil ja comences amb el joc simbòlic, i les primeres paraules que s'apropen a un nen petit és amb el joc simbòlic. Doncs aquí el llenguatge té una funció molt important, la funció simbòlica. I aquí és on tu ja fas verbalitzacions, ja estàs produint sons, i aquests sons tenen significats. És el que tu has d'anar treballant, però associar aquell so a una imatge, a un gest. Després, evidentment, nosaltres, amb els sords el que fem és amb un signe, llengua de signes. Finalment, està la dactilologia, que és el suport, per exemple, fonètic d'aquell so.

3. En la teva opinió, els infants sords que han après a llegir mitjançant la consciència fonològica, tindran la mateixa comprensió lectora que un infant oient?

Sí. Si les circumstàncies són normals, és a dir, un nen amb pròtesis que té un nivell d'assoliment dels sons, que pot parlar, jo crec que sí. A més és molt necessari que s'apliquin les mesures i els suports que necessiti.

4. Creus que els infants sords poden aprendre a llegir amb els mateixos procediments que els infants oients?

Penso el mateix, si les circumstàncies són normals i s'utilitzen els recursos necessaris considero que sí que poden aprendre a llegir mitjançant els mateixos procediments que els infants oients.

Tot i això, sempre hi ha alguns sons que a tots els sords els costa més, per això els fem audiometries per veure quina és la seva pèrdua i on, per poder treballar-ho.

5. He llegit en un llibre que abans d'ensenyar a llegir als infants sords cal fer un treball previ. En cas afirmatiu, si fas aquest treball previ, m'ho pots exemplificar?

És molt important que aquest treball previ es faci com més aviat millor. El que es treballa sobretot és la part perceptiva el que has de treballar. Dintre de l'audició, la part perceptiva que és com perceben aquests fonemes i veure on tenen més dificultats. Per què? Perquè depenent del tipus de sordesa hi haurà fonemes que difícilment arribaran a escoltar. I aleshores, aquí has de compensar amb aquells gestos o el signe que dèiem abans. Aquest suport multimodal que l'ajudi a consolidar perquè la lectura labial també és molt important. Quan vegi el nen que tu, quan t'expresses i dius [pa] estàs fent aquí una oclusió, és diferent a dir [da]. Veus? El punt d'articulació, igual que el mode, són fonamentals. Això són les pràxies bucofonatòries. Doncs aquí aquesta part també ens ajudarà a facilitar a aquell alumne a comprendre si quan està fent una paraula no és dir el mateix dir MAPA que DATA. Vull dir, són oposicions fonològiques que hem d'anar treballant que l'ajudaran al final a identificar aquell so, perquè hi ha sons que són molt similars per la freqüència auditiva. Quan estem fent un audiograma, es veuen unes freqüències que són molt similars els aguts, els greus... Hem de diferenciar i això és el que a un sord l'afecta. A més, evidentment, un altre aspecte que tenen afectat els sords és la pronúncia. Aquí hi ha molts aspectes a tenir en compte. Si jo no identifico perquè no sé si és un so bilabial o un oclusiu o un fricatiu per exemple, doncs, evidentment, no ho sabré posar al punt de la llengua adequadament i produir-lo. Ho farà per aproximació perquè en una lectura global li ha semblat, potser, que aquell so pot ser això, "casa" o "cafa" o no sé, un so similar, saps?, però no és conscient perquè no sap identificar aquest so quin és. I aquesta és la nostra tasca, ajudar-lo a dir, tot i que no sentis aquests sons, però és aquest, no? I es representa gràficament així. Que tinguin una imatge mental, una imatge... Perquè al final el llenguatge són imatges que tens al cap representades. Aquell codi que diguis sigui el que sigui després l'has de descodificar. I aquesta descodificació a vegades, si no tens tots els elements no pots fer-la. I necessites, doncs, aquell reforç visual que t'ajuda a descodificar i aquesta és la nostra feina.

6. Trobes molta diversitat entre l'alumnat sord amb els que has treballat en la seva forma de comunicar-se? Com per exemple, en l'ús de gestos i/o llenguatge oral? Podries dir-me comuniquen normalment amb els teus alumnes sords, per exemple, amb gestos, llengua oral o les dues coses?

Mira, el començament de tot, hi havia una tendència molt oralista. Tot era parlar, parlar, i que el nen s'havia d'espavilar amb tot el que era el mètode oral. Però s'ha vist que no és això. No funciona això. Al nen li has de donar més recursos, més eines. I aquesta és la idea, donar com més eines millor. Jo personalment, l'experiència que he tingut ha sigut amb pregons, i si estan molt estimulats, realment el llenguatge evoluciona molt bé. Tu ho veus, tenia un nen que venia d'una família, socioculturalment parlant, alta, i clar, aquest nen era bilateral, tenia dos implants coclears, un a cada costat, i pregó, i et dic, parlava perfectíssimament. Un llenguatge amb un perfil altíssim. Sense llengua de signes.

Ara, també tenim l'altre vessant. Una de les meves últimes experiències va ser amb un nen pregó, nouvingut, d'un país estranger, i arribava sense pròtesis, no havia sentit el so mai, mai, des dels 6 anys, i se'l protetitza als 6 anys. Imagina't, doncs, ara, a hores d'ara, aquest nen està començant a produir algun so, [pa], [ma], [ta], perquè comença i se li ha

fet, a més a més, un implant coclear. I com es comunica? Amb la llengua de signes, i amb els sistemes alternatius de la comunicació, que són els pictogrames, és a dir, quan comencem amb alumnes amb dificultats de llenguatge, i amb aquesta modalitat que et deia abans, la multimodalitat, ho fem servir tot, pictogrames, llengua de signes, i amb aquest nen teníem una llibreta comunicadora amb pictogrames que servia perquè aquest nen pogués tenir una vida social i comunicar-se amb els altres. Per fer demandes, per poder demanar si volia anar al parc, i assenyalava el que volia dir. I amb això vam començar i després amb llengua de signes. És que és molt complexa. Cada nen és un món, no podem generalitzar-ho. No, no es pot. Jo l'experiència que tinc de tots els anys, amb cap nen sord he pogut fer una cosa igual. Mai, mai.

7. Segons la teva opinió, quin paper té o hauria de tenir a l'aula la llengua de signes en l'aprenentatge de la lectura amb els infants sords? Tu la utilitzes?

Mira, hi ha països com els Estats Units, que és una assignatura obligatòria. I fins i tot et pots trobar, pots trobar un guàrdia urbà que està fent llengua de signes. Ara comença a haver-hi consciència social i veuràs que en alguns municipis, en alguns llocs, comencen a haver-hi pictogrames o algun intèrpret de signes, per exemple, en algun museu, en alguna exposició, a la televisió... Ara, contínuament, surten a les cadenes intèrprets de signes i això vol dir que estem canviant. Hi ha una consciència que és necessària. Si em dius a les escoles, és que caldria que hi hagués, en una escola d'agrupament de sords, un intèrpret, sempre. Perquè és necessari. És necessari un apropament a la llengua de signes. No tots ho necessiten, evidentment, no, però en el cas que ho necessiti, ha d'haver-hi un especialista. Per això, nosaltres, les logopedes, ens hem d'anar formant, contínuament, en llengua de signes, perquè no sabem en quines circumstàncies ens trobarem un alumne que arribi i que necessiti aquest recurs.

Llavors sí que l'utilitzo, però depèn de l'infant i de les seves circumstàncies. Fins i tot en algun cas amb trastorns de llenguatge, que no són sorts, que li costa molt identificar aquell fonema, que no hi ha manera, i gràcies a aquell reforç visual, l'estic fent identificar la diferència entre [p] i [b]. Veus? El fet de posar simplement amb el signe dactilològic, això ja l'ajuda a poder distingir que no estem parlant del mateix so, tot i que no l'he escrit o em costa molt. No sé com descodificar-lo. Doncs aquesta és la idea.

8. En la teva opinió que creus que és millor per començar a treballar la lectura, treballar-ho a partir de les unitats més petites (lletres) cap a unitats més grans (text), a partir de les unitats més grans (text) cap a les més petites (lletres) o una combinacions de les dues coses?

Mira, nosaltres comencem, evidentment, quan estem treballant com a logopedes, és la fonètica, la fonologia, i treballem el fonema, no? Però jo intento sempre treballar des del fonema, no? Però, clar, has de treballar logotomes, després la síl·laba, i de la síl·laba anar més enllà. Tot i això, en moltes escoles et trobes que ja ha iniciat una dinàmica d'aprenentatge de la lectoescriptura, com és la lectura global. Entres i el nen està aprenent paraules a nivell global. Doncs tu els has d'ajudar, també, que sigui un procés com el que estan fent a l'escola. I aquesta és la nostra tasca, i davant d'això, de la globalitat, passes a l'analític, però depèn de l'escola, que treballa d'una manera o una altra. El nostre paper és complicat, perquè tu no pots anar aleatori i dir, vinga, va, jo continuo i faig el meu programa logopèdic... No, ens hem d'adaptar a les circumstàncies que envolten l'alumne

perquè si tu estàs ensenyant una metodologia que no és la que estan reproduint a l'escola, tampoc no li estàs fent un favor. Intentes acostar-lo a aquella realitat que es troba a l'aula. I, evidentment, aquells mètodes que siguin més significatius i millors són els que nosaltres potenciarem.

Jo no faré servir pas un mètode que no hi crec. És a dir, perquè estiguin en una lectura, en aquells quadernets de lectura “pa-pe-pi-po-pu”. Si el nen no identifica la lletra [p], com vols que faci “Pa-pe-pi-po-pu?” Pots repetir com un lloro, evidentment. Però no vol dir que tinguis consciència. Tu pots fer una repetició d'un so, però no vol dir que la tinguis, aquella consciència. Per tant, aquí és on entra la meva feina, ajudar-lo a identificar aquell so.

9. Em podries explicar, segons les teves experiències, quines són les dificultats que tenen els infants sords en el moment d'aprendre a llegir?

Mira, primer, la sonoritat amb la qual es troben a l'aula. O sigui, els nens sords normalment la majoria porta una pròtesi i la gran dificultat que tenen és la contaminació acústica de l'aula. Les aules són vives. Contínuament hi ha veus, hi ha nens que parlen, i què passa?, és molt difícil discriminar el que és la meua veu, la veu de la mestra o la veu del company, que està a la taula següent. Per tant, aquí nosaltres intentem sempre conscienciar a les escoles i a les mestres que quan estiguin amb un nen sord, l'ambient de treball ha d'estar en unes condicions òptimes, per exemple, aquell infant sord, te l'has d'apropar, l'has de tenir a prop teu si estàs parlant.

També hi ha ajuts tècnics, com el que t'havia dit abans, que és un aparell modulador que amplifica el so i ells ho escolten. El que fa és mitigar el soroll ambiental, o sigui, el dels companys, és a dir baixa aquesta sonoritat i la veu de la mestra l'amplifica. O sigui, fa l'efecte contrari, aleshores és més fàcil identificar el que m'estàs dient. I si t'ha posat en una posició adequada, a més a més, doncs el so t'arriba bé. Això és un hàndicap que molts mestres no tenen en compte i sempre ho diem. Després, molts mal hàbits que es fan és... El mestre escriu mirant a la pissarra i no t'estàs adonant que la veu és una ona sonora que, si l'emissió ja no la projectes bé, evidentment no arriba. Aquestes ones sonores no arriben bé al nen sord. I, a més a més, amb l'obstacle que no et veu, no tens la lectura labial. Per això dic que sempre el que intentem és que el mestre s'adoni de les dificultats que té aquell alumne. I quan ja som molt conscients, doncs, això també busquem la manera que s'ajudin amb aquests aspectes tècnics. Clar, si tenim, a més a més de tot això, un mestre que és conscient que l'alumne sord ha d'estar ubicat en un bon lloc, que no estigui al costat d'una porta, que no estigui al costat d'una finestra, per no sentir tots aquests sorolls que distorsiona, que me'l poso a prop, que porto una FM, i, a més a més, sé llengua de signes, una mica, doncs això ajuda i facilita. A més als nens els agrada molt, i és molt interessant veure que l'aprenentatge multimodal no només facilita al nen sord, és que facilita a tots els nens perquè és que si tot el que t'arriba a nivell auditiu es reforça també a nivell visual, la informació està completa.

10. Consideres que el paper de la família és important per ajudar als infants a aprendre a llegir? Com veus el seu rol?

A veure, la família és un pilar i si aquest pilar no funciona, evidentment, vas coix. Nosaltres, a les escoles, fem una tasca, però és, per dir-te, incompleta. Si a la família no hi ha l'estimulació precoç del llenguatge, nosaltres els diem que no arribaran a aconseguir aquelles fites que volem. A nivell de logopèdia, nosaltres hem de tenir en compte tres coses.

Mira, la parla, el llenguatge i la comunicació. Un nen pot tenir dificultats de parla, dislàlies, dificultats perquè algun fonema li costi produir-lo, sobretot la [r], que és el que més costa, no? Doncs, d'acord, això és a nivell pràxic, que es pot treballar. Però imagina't que no hi ha llenguatge. No hi ha llenguatge, és el que diem. Tu el teu cap l'has d'omplir de llenguatge, i com ho fas? A partir d'una estimulació del teu entorn. El teu entorn te l'ha de donar. Si estàs jugant, si estàs anant a comprar, si passeges pel carrer... Aquest *feedback* és el que fa que tu comencis a adquirir llenguatge, és a dir, saber construir una frase i estructurar el llenguatge.

L'altra cosa que t'he dit era la comunicació. És quan faig servir, en quin moment faig servir el llenguatge que estic adquirint. I aquí entren elements com la prosòdia, l'entonació, la intenció. Tot plegat, el llenguatge pot canviar si ho dic enfadat o content. La intenció de l'interlocutor és molt important per canviar el missatge. I això, un nen sord no sempre té aquestes facilitats perquè hi ha un sentit figurat, a vegades les bromes, la ironia, tot això, al sord els hi costa moltíssim entendre-les. I només gràcies a aquestes situacions de comunicació és com ho pots interpretar. Per això, per mi, en el que és tot aquest treball, no només t'has de fixar en la parla, t'has de fixar en el llenguatge i en la comunicació. És una idea més global del que és el treball. Si t'hi fixes només, vinga, parla, parla, parla, parla, a vegades ens trobem nens de cicle mitjà que no saben construir un text, no saben, perquè no hi ha una estructuració del llenguatge. I difícilment la comunicació serà fluida, perquè els costa molt parlar en públic o parlar en situacions més espontànies.

11. Podries dir-me si consideres que és positiu per l'aprenentatge de la lectura que els infants sords estiguin junts/es en una classe d'infants oients? Per què sí, per què no o depèn?

Ui, i tant. Molt important. Perquè tu estàs modelant contínuament a qualsevol infant, el que l'ajuda és tenir un bon model. El model lingüístic és el que t'ajudarà a anar assolint això que dèiem, un llenguatge adequat, i començar per la família, evidentment. El primer model és la família. Ja comences aquesta estimulació amb el model lingüístic que li dones. Per això sempre diem, no diminutius, no expressions inadequades, intenteu parlar correctament, sense... Per ser sord no vol dir que no t'escolto, i no cal parlar lentament o parlar més fort. No, vull dir, intentar articular de forma adequada. Això és important. I a la classe, els nens, com tenen aquella comunicació tan espontània i natural, aquell model que li està donant un company els va molt bé. Per què? Perquè està en funció dels interessos que tenen comuns. I com s'aprèn millor quan tens coses compartides i significatives. Aquesta és la base de tot, no? Que jo parteixo del que és important per mi. I la relació amb els altres, amb els meus iguals, és important. Per tant, clar, el model que em puguin donar... és molt bo. Evidentment, sempre intentarem escollir els millors models. Perquè hi ha altres que potser no són iguals, des del nen que té una parla

inintel·ligible a l'altre, que parla amb una verborrea, que dius, mare meva, t'ho està explicant aquí tot. I aquells models d'aquells alumnes són els que també ajudaran aquests altres a dir, mira, mira, és el meu igual i fixa't com parla.

Entrevista familiar (Pare) E

1. Podries dir-me com et comuniqués normalment amb el teu fill/a, per exemple, amb gestos, llengua oral o les dues coses?

Em comunico de manera semblant a com ho faig amb les persones oients. Les adaptacions més comunes que aplico quan em comunico amb la meua filla serien bàsicament les següents: tracto de parlar amb ella dins del seu camp visual, tracto de marcar més els moviments facials en l'articulació dels sons i en l'expressió facial (fins i tot, ens podem comunicar a distància i sense veu, ja que fa lectura de llavis); alenteixo la velocitat de parla per optimitzar l'articulació dels sons, i per deixar temps que pugui processar tota la informació, verbal, paralingüística i gestual. La gesticulació co-expressiva és també una mica més marcada de l'habitual per facilitar la comprensió. Pel que fa a la llengua de signes no la fem servir perquè creiem que no és necessària, ja que confiem en el residu auditiu que té i amb les pròtesis auditives que porta.

2. Segons la teua opinió, quin paper té o hauria de tenir la llengua de signes en l'aprenentatge de la lectura amb els infants sords? Tu la utilitzes a casa?

S'ha de tenir molt en compte el grau de discapacitat que té el nen. Si presenten una greu afectació que pot comprometre seriosament la comunicació amb els altres o que les pròtesis auditives no resultin ser suficients, la llengua de signes podria resultar imprescindible i, fins i tot, recomanable per aquells infants que tenen una afectació greu, ja que amb el temps la capacitat de sentir es va perdent de forma progressiva. D'altra banda, si l'entorn de l'infant no li proporciona les ajudes que necessita per ser autònom de forma auditiva o si és sord profund seria imprescindible fer servir la llengua de signes i tenir un referent a l'aula que el pugui fer servir perquè es pugui integrar amb les activitats que es realitzen a l'aula. Com he dit anteriorment, a casa no utilitzem la llengua de signes, ja que ella tampoc l'ha après mai.

3. En algun moment l'escola o algú de l'escola t'ha parlat de com ensenyaven a llegir al teu fill/filla? Tu també feies alguna feina d'aquest tipus a casa?

No, ha estat en tres escoles diferents i en cap d'elles ens han explicat quina és l'activitat que realitzen de forma específica quan ensenyen a llegir i a escriure als nens. Nosaltres ho hem deduït o deduïm quines són les activitats que es fan a l'aula a través de les produccions que ens arriben a casa. Durant el trimestre porten material a casa sobre que estan treballant exactament i a partir d'aquí, el que fem és reforçar el treball que fan a l'aula i introduir altres elements.

A casa ha estat un treball de reforç, d'estimulació, d'avançar matèria i procurar que l'aprenentatge de la parla i la comunicació oral i escrita no només sigui plaent i divertit per ella sinó que la condueixi cap a la comprensió. Intentem que sigui cada vegada més conscient del valor fònic que hi ha al darrere de la pronúncia d'aquestes paraules i també la gestualitat que es manifesta quan es pronuncia, perquè tot això forma un tot que és el que ens fa interpretar el missatge que estem codificant. Tot això ho treballem a casa. Al principi era introduir aquests elements que no són presents en els llibres quan llegim i ara de mica en mica ella els va projectant també perquè se sent més segura, entén que això és convenient per entendre el missatge que hi ha xifrat a través de les lletres i que pot a partir de l'expressió que manifestem no només verbal sinó també vocal i gestual, es poden crear matisos de significat diversos i això l'hi ajuda molt a desenvolupar l'aspecte oral de la llengua.

4. Podries explicar-me quines dificultats ha tingut el teu fill/a a l'hora d'aprendre a llegir?

D'una banda, el principal obstacle ha estat no poder accedir als aspectes qualitius de determinats sons i poder-los discriminar convenientment. Al principi vam haver de regular les pròtesis perquè pogués accedir a tot el ventall de sons vocals. A més, l'ajuda de conèixer el llenguatge escrit li permet d'alguna forma optimitzar aquelles mancances orals que pugui tenir, és a dir, incorpora símbols que no escolta a través de la lectura del reconeixement dels símbols escrits. D'altra banda, al principi, les pràctiques que feia a l'escola era desxifrar els símbols que formen part del nostre alfabet i ser capaç de nomenar el seu valor corresponent. A partir d'aquí enllaçar els símbols i conformar la pronúncia de la paraula i un cop arriben a aquest domini de la lectura el que se'ls feia eren activitats d'adquisició de major velocitat. Això des del principi vam veure que era un altre obstacle important per ella, ja que l'escola imposava la velocitat per damunt de la comprensió. Llavors ella a l'inici pronunciava molt bé, però li feies preguntes d'allò que havia llegit i no sabia respondre. De mica en mica ella ha anat comprenent que llegir no vol dir anar ràpidament i desxifrar els símbols sinó que cal arribar als significats i gaudir de la història que s'explica.

5. Consideres que el paper de la família és important per ajudar als infants a aprendre a llegir? Podries explicar com veus el teu rol?

Sí, és molt important, principalment en l'aspecte emocional, perquè els pares són els que coneixen les mancances i dificultats de la nena, però aquest tipus d'acompanyament pot no arribar a ser suficient. Es requereix un suport específic, sistemàtic i atent als canvis o necessitats que poden requerir en tot moment, ja que no totes les famílies es poden permetre realitzar un acompanyament més específic amb l'adquisició del llenguatge perquè no tenen el coneixement per fer-ho. El meu rol és clarament el de pare i la tasca se centra a estimular, oferir o proporcionar espais i estones per practicar, consolidar o promoure el desenvolupament de les habilitats comunicatives, les orals i les escrites.

6. Podries dir-me si consideres que és positiu per l'aprenentatge de la lectura que els infants sords estiguin junts/es en una classe d'infants oients? Per què sí, per què no o depèn?

Sí, crec que és positiu en tots els aspectes, no només és positiu o hauria de ser positiu principalment per als infants sords, sinó també per a la sensibilització i conscienciació dels companys oients sobre la diversitat i la seva acceptació normalitzada. Tanmateix, seria necessari que el personal docent i de suport que treballen amb aquests infants tinguin una formació mínima en relació amb aquesta diversitat d'alumnat per poder aplicar mesures ordinàries d'atenció a la diversitat adequades i adaptades a les necessitats específiques i que els docents estiguin sempre recolzats, acompanyats i coordinats amb el personal especialitzat en audiologia i llenguatge. Si es compleixen aquestes condicions seria l'ideal, si no es compleixen aleshores caldria pensar en altres alternatives.

Entrevista familiar (Mare) F

1. Podries dir-me com et comuniqués normalment amb el teu fill/a, per exemple, amb gestos, llengua oral o les dues coses?

Jo parlo amb ell, jo faig servir llengua oral. El primer que vaig fer quan vaig adoptar a l'Hèctor va ser fer-me a la situació, llavors vaig veure que ell em sentia. Aleshores, el que vaig fer va ser informar-me perquè com a mare *novata*, no sabia què havia de fer. Llavors quan l'Hèctor va començar l'escola aquí hi havia una logopeda que feia servir molt la llengua de signes com a reforç. I jo, com que no sabia ni si sí, ni si no, ni si no sé... Primer vaig dir, bé, doncs hauré d'aprendre, i vaig veure que era un bon recurs perquè, clar, si ell no et sentia al 100%, vaig dir, bé, haurem de provar, a veure què és el que primer funciona. I llavors vaig veure que era un bon recurs perquè, clar, si ell estava d'esquena, no em sentia. I si no m'entenia la paraula ben bé, si jo deia vaca o deia bata, si no m'entenia ben bé el so, doncs el reforç del signe també l'ajudava. Llavors, al final, què m'ha passat? Doncs això, que faig servir el llenguatge oral i moltes vegades reforço amb signes. I de manera molt innata també em surt. I, a més a més, a mi m'ha fet que m'agradi molt els signes. I de fet, jo m'he format molt en tema de signes. I m'agrada. A part que jo crec que, clar, amb els nens, de manera molt innata, quan són petits, tu ja signes. Fins que ells acaben parlant, no? Fins que ells t'acaben entenent, tu signes molt.

2. Segons la teva opinió, quin paper té o hauria de tenir la llengua de signes en l'aprenentatge de la lectura amb els infants sords? Tu la utilitzes a casa?

Jo l'utilitzo i jo crec que és important i crec que tots els infants l'haurien de tenir perquè crec que és clau. Sí que és veritat que, clar, que si un nen sord es troba amb una persona que no sap signar, és complicat, però jo crec que no està de més, la llengua de signes l'hauria de saber tothom. Hauria de ser una assignatura que estigués a l'escola. Pel que fa a la lectura, jo no en sé tant per a poder-li signar tot el que llegim. Però sí que és veritat que nosaltres tenim llibres que estan signats i a ell li encanten... Primer perquè són molt més simples. La transcripció en llengua de signes és molt més senzilla. Llavors, per ells és molt més fàcil entendre-ho. Vull dir que jo crec que els ajuda, els ajuda força.

3. En algun moment l'escola o algú de l'escola t'ha parlat de com ensenyaven a llegir al teu fill/filla? Tu també feies alguna feina d'aquest tipus a casa?

Jo he estat bastant al cas. Perquè ho hem parlat molt. Hem estat molt en contacte de com ho hem anat fent i hem treballat de forma paral·lela. Per què jo quan veia que alguna cosa no avançava els preguntava Com ho podem fer? Anàvem preguntant i canviàvem el mètode si vèiem que una cosa no funcionava... De fet, quan jo vaig fer això al confinament, ho vaig comentar, ho vaig parlar amb la mestra i amb la logopeda. Vull dir, els hi vaig dir, mira, he fet aquest pas enrere perquè em feia la sensació que això no funcionava. I així sempre, hem comentat, ara estem llegint això, ara estem fent aquest tipus de feina, ara fem això... Per tant, hem treballat molt i jo crec que aquí a l'escola dirien el mateix, que hem treballat molt en equip.

4. Podries explicar-me quines dificultats ha tingut el teu fill/a a l'hora d'aprendre a llegir?

El primer que et puc dir és que ell sempre ha necessitat més temps. Ell en un moment determinat va tenir una pèrdua molt significativa a nivell d'audició i jo no sé si això va ser el que el va fer que trigués més a llegir perquè tenia aquesta dificultat d'associar la grafia amb el so. No sé el perquè va ser, però jo crec que va ser això perquè en el moment en què ell va associar la grafia amb el so, va fer aquesta relació, vam tirar endavant. I després també li va costar molt lligar les lletres. A nivell fonològic, per exemple, ara encara també li passa que hi ha alguns sons que no els pronuncia bé pel tema de la morfologia de la boca, per exemple, hi ha sons que no els fa com la lletra [r], llavors, clar, per molt que llegeixi la lletra ell no la fa bé. I llavors, clar, hi ha coses que les continuarà fent no del tot bé. Per exemple quan tu dius arròs, quan ho sent, ell sap que va amb dues [r] però a l'hora d'escriure continua dubtant. El perquè, no ho sé. No ho sé, això sí que no ho sé.

5. Consideres que el paper de la família és important per ajudar als infants a aprendre a llegir? Podries explicar com veus el teu rol?

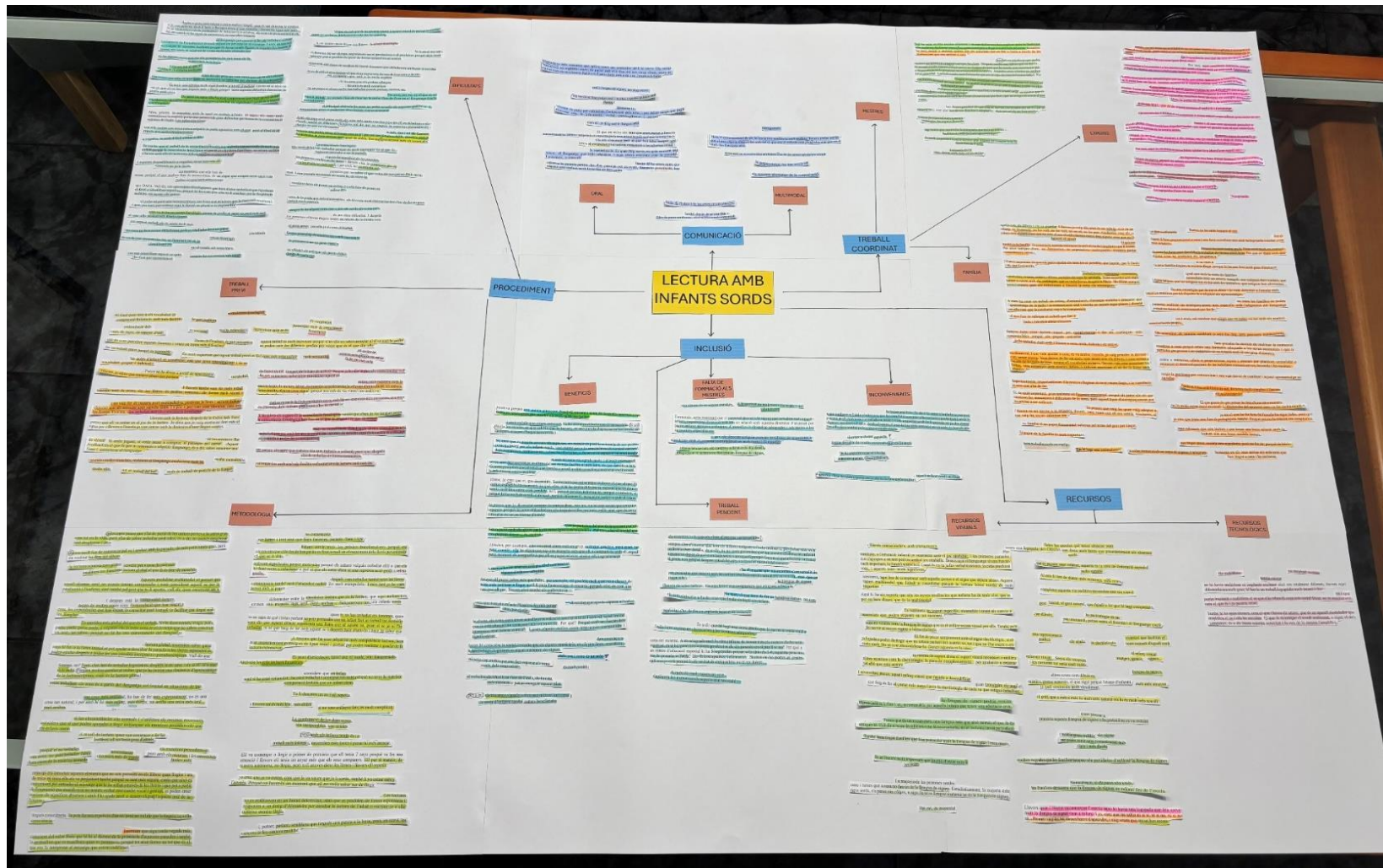
Importantíssim. Importantíssim. Els nens no llegiran si no et veuen llegir, i la vinculació jo crec que s'ha de fer. Sí que és veritat que jo llegeixo moltíssim, i jo crec que ell, en el moment que es va creuar perquè hi havia aquesta dificultat i es va tancar, penso que va ser un moment de frustració perquè aquí hi havia una dificultat afegida. Però sí, les coses tirant, jo crec que si ells et veuen llegir, acaben llegint. Però clar, si no et veuen llegir, és més difícil.

6. Podries dir-me si consideres que és positiu per l'aprenentatge de la lectura que els infantssords estiguin junts/es en una classe d'infants oïents? Per què sí, per què no o depèn?

Home, jo crec que sí, que és positiu. La inclusió per mi sempre és bona el que sí que és veritat és que hi ha moments en què, clar, si hi ha molta diferència, suposo que es deuen

sentir com una mica com perduts, no?, perquè perden informació, perquè s'atabalen, o perquè hi ha molt de soroll, o perquè perden informació, perquè no poden seguir el ritme. Ara, hi ha coses que evidentment jo crec que beneficien, això estic segura. Home, l'Hèctor, per exemple, està encantat quan està en grup, sobretot gaudeix molt quan fan petit comitè i n'hi ha algun que sap una miqueta més que ell, i comparteix amb ell, aquell petit moment de compartir i que ell es pugui relaxar, això a ell li agrada molt. També, el fet que ell pugui saber més que l'altre, per exemple, ell gaudeix molt quan va a classes de nens més petits a llegir, a ell li puja l'autoestima, li encanta, perquè, clar, és com que veu que ell pot, llavors això també els enforteix molt. Per tant, penso que la inclusió és positiva perquè tots surten guanyant, això sí, sempre que hi hagi els recursos i les mesures necessàries per atendre els nens, si no, no ho és.

ANNEX D: ESQUEMA DE LA INFORMACIÓ RECOLLIDA DE LES ENTREVISTES REALITZADES

ANNEX E: MAPA CONCEPTUAL DE LES CATEGORIES I SUBCATEGORIES DE LES ENTREVISTE

